

An Explanation of Neighborhood Management in Good Urban Governance (Case Study: Tabriz Metropolitan)

Shahrivar Rostaei¹, Akbar Asghari zamani, Forough Andesta

¹- Associate Professor of Geography and Urban Planning, Faculty of Planning and Environmental Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran. E-mail: Srostaiei@tabrizu.ac.ir

²- Associate Professor of Geography and Urban Planning, Faculty of Planning and Environmental Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran.

³-Ph.D Student, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Planning and Environmental Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran.

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 06 June 2022

Revised: 17 October 2022

Accepted: 16 January 2023

Published online: 21 March 2023

Keywords:

Neighborhood management

Network society,

Urban governance,

Governance capacity,

Social capital.

ABSTRACT

Introduction: A neighborhood is a social-spatial concept. neighborhood management methods include the three dimensions of physical quality, social arrangement, and governance manners. Concerning the third dimension, recent decades have witnessed a shift from centralized towards decentralization processes and network society.

Data and Method: The present study had a fundamental goal and used an explorative-explanatory approach. This study used a systematic and structured view to review the theoretical literature on neighborhood management and related concepts. Using, the MICMAC software, the study analyzed the extent to which factors affected and were affected by each other. In the end, driving factors were extracted. For this, 61 factors in five categories of network structure, network society policies, urban governance, governance capacity, and social capital were identified, and provided to 15 experts in the form of a 61*61 matrix, using questionnaires, and via a purposive sampling method.

Results: Results indicated that 19 driving factors contributed to investigating the neighborhood management of the urban governance of the city of Tabriz, out of which the factor “revision of the laws and urban development plans” was more important, while the factors “active adaptation to the environment”, “the non-exclusive right of special groups”, “the content of laws enacted”, “the enjoyment of the open urban culture”, “focus on the “solidarity between people to produce knowledge” took the next ranks.

Conclusion: The results were found to be used as a framework to investigate the neighborhood management position in urban governance. In this connection, urban development plans and rules, and their revision contributed to this.

Cite this article: Rostaei, Shahrivar., Asgharzi zamani, Akbar., Andesta, Forough. (2023). An Explanation of Neighborhood Management in Good Urban Governance (Case Study: Tabriz Metropolitan). *Urban Social Geography*, 10 (1), 47-68.

© The Author(s).

Publisher: Shahid Bahonar University of Kerman.

DOI: <http://doi.org/10.22103/JUSG.2023.2088>

---

¹- **Corresponding Author:** Rostaei, Sh., Tabriz University, Tabriz, Iran.

✉ srostaiei@tabrizu.ac.ir

☎ (+98) 04133392274

English Extended Abstract

Introduction

The neighborhood is a socio-spatial concept different from merely demographic and physical dimensions. The neighborhood management style includes the three dimensions of physical quality, social arrangement, and governance style. In this regard, the first dimension means being identifiable and having services. The second dimension means having social diversity including age, income, family type, race, and ethnicity within the neighborhood. The third dimension means the possibility of representation and the atmosphere of dialogue, and the collective will of the residents of the neighborhood in the neighborhood management. In this study, the third dimension of the neighborhood is considered. This dimension of the neighborhood is related to bottom-up urban planning and self-governing neighborhood. For this purpose, urban policies require a shift of approach from government to governance. Our world has undergone the process of structural transformation for more than two decades, so the interaction between the revolution in information technology, the process of globalization, and the emergence of the network as the dominant social organization have created a new social structure entitled "network society". In this regard, plans and programs are implemented from top to bottom in many developing countries, including Iran, due to the centralized government structure, so the urban "neighborhood" has been neglected despite the emphasis on the neighborhood and its concept in the traditional system of Iranian cities. The metropolis of Tabriz is not an exception to this rule and has a hierarchical management structure. Accordingly, the present study seeks to address the concept of neighborhood and neighborhood management and explain its status in urban governance with a case study of the Tabriz metropolis, and identify the key factors and contextual needs and the processes required to realize neighborhood management in Tabriz metropolis.

Data and Method

The present study had a fundamental goal and used an explorative-explanatory approach. This study used a systematic and structured view to review the theoretical literature on neighborhood management and related concepts. Using the MICMAC software, the study analyzed the extent to which factors affected and were affected by each other. In the end, driving factors were extracted. For this, 61 factors in five categories of network structure, network society policies, urban governance, governance capacity, and social capital were identified, and provided to 15 experts in the form of a 61*61 matrix, using questionnaires, and via a purposive sampling method.

Results

The results revealed that 19 driving factors play a role in explaining the status of neighborhood management in urban governance in the metropolis of Tabriz. The factor of "revision of rules, regulations, and urban development plans" plays the most significant role, followed by the factors of active adaptation to the new environment and conditions among the executives and city officials, non-exclusivity of certain groups, the content of the posed rules, having an open urban culture, paying attention to the internal connection, and solidarity between individuals and groups for the production of knowledge, respectively. Thus, paying attention to the status of neighborhood management in line with urban governance requires several contextual needs, including revision of rules and transition from comprehensive or traditional planning to systemic planning, meaning that urban planning should pay attention beyond physical goals to social needs, delegating power and highlighting the role of citizens in the process of decision-making, management, and urban planning, the flexibility and adaptability of the executive body in the decision-making process and urban policies, meaning that attention should be paid to the needs of the society instead of applying a rigid program and plan. Paying attention to flexibility and adaptability increases the efficiency of urban plans, which can improve urban livability for all citizens and realize comprehensiveness in urban development plans. It is also necessary to pay attention to the diversity and enjoyment of open urban culture in the process of urban planning and management. It means that open culture should not be discriminated against, people should not be forced into a special position, and different talents and human identities should be considered and validated in urban development plans.

English Extended Abstract

This issue can facilitate flexibility and the emergence of creativity in the process of urban planning and management. Also, attention should be paid to the establishment of local institutions, delegating authority, and providing financial and economic support to them in line with the non-exclusivity of certain groups. It means that justice in the decision-making and urban policy-making process, especially justice in the distribution of resources and facilities among all citizens be established with different needs to prevent the dominance of the interests of certain groups in urban planning. Additionally, attention should be paid to synergy and inter-organizational and extra-organizational solidarity, and the social solidarity between citizens and residents of the neighborhood by creating an atmosphere of dialogue and interaction among effective institutions in the process of urban planning and management to eliminate the gap between institutions and achieve the integrated urban management. Moreover, it is possible to improve the sense of belonging and participation among citizens by creating solidarity and internal connection between citizens and residents of the neighborhood by creating urban public spaces, forming local institutions including the neighborhood council, creating voluntary campaigns in urban neighborhoods and delegating authority to them, and taking measures to assess the needs of citizens and holding public meetings between citizens and neighborhood residents and informing, and raising awareness of citizens.

Conclusion

The results of this study can provide the necessary framework to explain the status of neighborhood management in urban governance. In this regard, rules, regulations, and urban development plans and their revision play a significant role. In other words, paying attention to the rules, regulations, and plans of urban development in the urban management system and their modification, revision, updating, and adaptation with pluralistic and human-centered approaches is one of the fundamental requirements for the realization of neighborhood management. In this regard, paying attention to the network society, urban governance, the capacity of governance, and the transition from the linear and divergent structure of urban management can pave the way for the realization of this issue.

تبیین جایگاه مدیریت محله‌ای در حکمروایی خوب شهری (مطالعه موردی: کلانشهر تبریز)

شهریور روستایی^۱✉، اکبر اصغری زمانی، فروغ اندستا

۱- دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده برنامه‌ریزی و علوم محیطی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: rostaei@tabrizu.ac.ir

۲- دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده برنامه‌ریزی و علوم محیطی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

۳- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده برنامه‌ریزی و علوم محیطی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۱۶ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۰۷/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۲۶ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۱/۰۱ کلیدواژه‌ها: مدیریت محله‌ای، جامعه شبکه‌ای، حکمروایی شهری، ظرفیت حکمروایی، سرمایه اجتماعی.	مقدمه: محله یک مفهوم اجتماعی- فضایی است. شیوه مدیریت محله شامل ابعاد سه گانه کیفیت کالبدی، آرایش اجتماعی و شیوه حکمروایی است. با توجه به بُعد سوم، در دهه‌های اخیر جهت‌گیری‌ها از اشکال متمرکز به سمت تمرکززدایی مبتنی بر رویکردهای مشارکتی و جامعه شبکه‌ای است. داده و روش: پژوهش حاضر بر اساس هدف، بنیادی است و با اتخاذ رویکرد تبیینی- اکتشافی و با نگرش سیستماتیک و ساختاری به مرور ادبیات نظری در زمینه مدیریت محله‌ای و مفاهیم مرتبط با آن پرداخته شده‌است و سپس با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک، چگونگی تأثیرگذاری و تأثیرپذیری عوامل بر یکدیگر مورد تحلیل قرار گرفت و در نهایت عوامل پیشران استخراج شد. بدین منظور، ۶۱ عامل در ۵ دسته مولفه ساختار شبکه‌ای؛ سیاست‌گذاری‌های جامعه شبکه‌ای؛ حکمروایی شهری؛ ظرفیت حکمروایی و سرمایه اجتماعی شناسایی شد و به صورت ماتریس ۶۱*۶۱ و با ابزار پرسشنامه و طبق نمونه‌گیری هدفمند در اختیار ۱۵ نفر از کارشناسان و متخصصان قرار گرفت. یافته‌ها: یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که ۱۹ عامل پیشران در تبیین جایگاه مدیریت محله‌ای در حکمروایی شهری در کلانشهر تبریز نقش دارند که عامل «بازنگری در قوانین، مقررات و طرح‌های توسعه شهری» نقش مهم‌تری دارد و عوامل انطباق فعال با محیط و شرایط جدید در بین مجریان و مسئولان شهری؛ عدم انحصاری گروه‌های خاص؛ محتوای قوانین وضع شده؛ برخورداری از فرهنگ باز شهری؛ توجه بر پیوند درونی و همبستگی بین افراد و گروه‌ها جهت تولید دانش در رتبه‌های بعدی قرار دارد. نتیجه‌گیری: مجموع نتایج حاصل از پژوهش حاضر می‌تواند چارچوب لازم جهت تبیین جایگاه مدیریت محله‌ای در حکمروایی شهری فراهم آورد. در این راستا، قوانین، مقررات و طرح‌های توسعه شهری و بازنگری در آن‌ها نقش اساسی دارد.

استناد: روستایی، شهریور؛ اصغری زمانی، اکبر؛ اندستا، فروغ (۱۴۰۲). تبیین جایگاه مدیریت محله‌ای در حکمروایی خوب شهری، مطالعه موردی: کلانشهر تبریز.

جغرافیای اجتماعی شهری، ۱۰ (۱)، ۶۸-۴۷. DOI: <http://doi.org/10.22103/JUSG.2023.2088>

© نویسنده‌گان.

ناشر: دانشگاه شهید باهنر کرمان.

DOI: <http://doi.org/10.22103/JUSG.2023.2088>

مقدمه

محلّه به‌عنوان سازمان اجتماعی- فضایی، ترکیبی پیچیده از جغرافیا و روابط بوده که با جنبه‌های صرفاً جمعیت- شناختی و کالبدی متفاوت است. به عبارت دیگر، محلّه باید در زندگی ما کاملاً مرتبط باشد- نه به صورت تعریف صرفاً جغرافیایی - بلکه به عنوان مکانی که زمینه‌ای اساسی برای زندگی فراهم می‌کند (Talen, 2019: 2). شیوه مدیریت محلّه شامل ابعاد سه گانه است: کیفیت فیزیکی و کالبدی، آرایش اجتماعی و شیوه حکمرانی. در بعد اول یک محلّه باید قابل شناسایی و سرویس‌دهی باشد، بدین معنی که از امکانات و خدمات روزمره برخوردار باشند (اگر چه خود مختار نیست). در بعد دوم، محلّه در درون خود دارای تنوع اجتماعی است. تنوع را می‌توان از بسیاری جهات از جمله: سن، درآمد، نوع خانواده، نژاد، قومیت سنجید. در بعد سوم، محلّه باید دارای یک امکان نمایندگی باشد. بدین معنی که ساکنان بتوانند در امور خود دخیل بوده و نیز توانایی گفت‌وگو با اراده جمعی را داشته باشند. این بعد از محلّه با برنامه‌ریزی شهری پایین به بالا و محلّه خودگردان در ارتباط است. جایی که ساکنان محلی در تعیین مرزهای محلّه، تعریف محلّه و سرنوشت خود نقش دارند (Talen, 2019: 99). در پژوهش حاضر نیز بعد سوم شیوه مدیریت محلّه‌ای مورد نظر است.

دهه‌های اخیر تغییرات زیادی در تقسیم کار و ماهیت روابط میان بازیگران دولتی و غیردولتی و چگونگی شکل‌گیری فرآیند حکمروایی صورت گرفته‌است. به‌طوریکه جهت‌گیری‌ها از اشکال متمرکز و بیشتر دولتی، ساختار بوروکراتیک به سمت تمرکززدایی و خصوصی‌سازی هدایت شده مبتنی بر اصول رقابتی و اخیراً بر مشارکت دولتی و خصوصی، ترتیبات مشترک و ساختارهای حکمروایی شبکه‌ای است (Chaskin & Greenberg, 2015: 248). در این راستا، شهرسازی پایین به بالا به تغییر رویکرد از برنامه‌ریزی کالبدی سکونتگاه‌های انسانی به فرآیندهای اجتماعی اشاره می‌کند (Brain, 2019: 51). بدین منظور، سیاست‌های شهری مستلزم تغییر رویکرد در جهت حکمروایی شهری است. بدین معنی که حکمروایی بر خلاف «دولت» به تعامل بین دولت و جامعه می‌پردازد که در آن اقدامات جمعی می‌توانند از طریق بسیج عمومی و خصوصی منابع به دست آیند (Pierre, 2011: 5). لذا می‌توان گفت حکمروایی وضعیتی را توصیف می‌کند که در آن توانایی اجرای استراتژی دولت، «ظرفیت عمل»، به تنهایی وابسته به اقدام دولت نیست بلکه در تعامل و ارتباط تعدادی از ذینفعان برای تامین منابع، دانش و قدرت تصمیم‌گیری است (Rydin, 2013: 4). به عبارت دیگر، حکمروایی چهار معنی دارد: ساختار؛ فرآیند؛ مکانیزم و استراتژی. به عنوان یک ساختار، حکمرانی بر معماری موسسات رسمی و غیررسمی دلالت دارد؛ به عنوان یک فرآیند، دلالت بر پویایی و هدایت عملیات دخیل در فرآیندهای طولانی سیاست‌گذاری دارد؛ به عنوان یک مکانیزم نشان‌دهنده فرآیندهای سازمانی تصمیم‌گیری، کنترل و (یا ابزار) است. در نهایت، به عنوان یک استراتژی، تلاش‌های بازیگران را برای مدیریت و طراحی نهادها و مکانیسم‌ها به منظور شکل‌دادن به انتخاب و ترجیحات، نشان می‌دهد (Levi-Faur, 2012: 7). در این راستا، تمرکززدایی مشخصه درونی سیستم حکمروایی است. به‌طوریکه تمرکززدایی می‌تواند به توزیع قدرت در یک سیستم اشاره کند. در اینجا یک سیستم غیرمتمرکز به مجموعه سازماندهی شده از روابط یا وابستگی محدود به یک مرکز تأیید شده و یا بدون یک مرکز ثابت اشاره داشته و عملکرد آن وابسته به روابط متقابل و مصالحه اجزا می‌باشد. در این بین، یکی از عوامل اصلی در تمرکززدایی «ظرفیت حکمروایی» و «ظرفیت و مهارت‌های نهادی» در برنامه‌ریزان محلی برای مدیریت منابع و استفاده از خدمات عمومی است (Tan, 2019: 48).

از طرف دیگر دنیای ما بیش از دو دهه در فرآیند تحول ساختاری بوده است. جامعه ما حول جریان‌ها ساخته شده- است: جریان سرمایه، جریان اطلاعات، جریان فناوری، جریان‌های تعامل سازمانی، جریان تصاویر، صداها و نمادها (Castells, 2010: 442). این فرآیند چند بعدی بوده اما با ظهور الگوهای تکنولوژی جدید بر پایه فناوری اطلاعات و ارتباطات که در دهه ۱۹۷۰ شکل گرفت، به‌طور ناموزون در سراسر جهان پراکنده شده‌است. در این راستا، تعامل بین انقلاب در فناوری اطلاعات، فرآیند جهانی‌سازی و ظهور شبکه به عنوان غالب سازمان اجتماعی، ساختار اجتماعی

جدیدی را تحت عنوان "جامعه شبکه‌ای"^۱ تشکیل می‌دهد (Castells, 2002: 548). در این راستا، کاستلز تأیید می‌کند که ساختار اجتماعی جامعه جدید، باز و غیر متمرکز است. از این رو سلسله مراتب و بوروکراسی کاهش یافته و مشارکت نیز افزایش می‌یابد (Albrechts & Mandelbaum, 2007: 2). علاوه بر این، ارتباطات بین افراد - شبکه‌های اجتماعی، همکاری متقابل و قابل اعتماد بودن از دیگر عوامل موثر در مفهوم شبکه می‌باشد که این تعریف در مفهوم «سرمایه اجتماعی» بیان می‌شود. در این راستا، کریستیا گروتارت^۲ اظهار داشت که سرمایه اجتماعی در جامعه شامل نهادهای، روابط و نگرش‌هایی است که تعاملات را در میان مردم فراهم کرده و به توسعه اقتصادی و اجتماعی منجر می‌شود (Hamdan et al, 2014: 170). به عبارت دیگر، مفهوم شبکه با مفهیمی از جمله، حکمروایی؛ قدرت؛ ظرفیت و سرمایه اجتماعی مرتبط است (Gallent & Robinson, 2013: 74). از طرف دیگر، جامعه شبکه‌ای به سیستمی اشاره می‌کند که مبتنی بر «گفتمان» و «گفتمان مشارکتی» است. به طوریکه گفتمان بر جایگزینی تعامل و ارتباط موثر بر سلطه اشاره دارد (Dool & Schaap, 2020: 31).

اما در این بین، در بسیاری از کشورهای آسیایی و در حال توسعه با اجرای موثر حکمروایی مشارکتی^۳ به دلیل تفویض اختیارات محدود از دولت و تسخیر نخبگان، فضاهای غیرمتمرکز محدود شده‌است (Nop & Thornton, 2020: 1). کشور ایران نیز به عنوان یکی از شهرهای منطقه آسیا با از هم گسیختگی روابط اجتماعی در شهر و شهرنشینی؛ کاهش مشارکت و همکاری؛ ضعف در حمایت‌های اجتماعی جامعه محله‌ای در برنامه‌های عمران شهری؛ تمرکزگرایی، برون‌زا بودن برنامه‌ها و طرح‌های شهری، مدیریت شهری در سیطره دولت است و از روند شهرنشینی و مسائل حاصل از آن عقب ماند (تقوایی و تاجدار، ۱۳۸۸: ۴۷) و طرح‌ها و برنامه‌ها از بالا به پایین انجام می‌گیرد. به طوری که «محله» شهری؛ علی‌رغم تأکید بر محله و مفهوم آن در نظام سنتی شهرهای ایران؛ مورد غفلت واقع شده‌است. کلانشهر تبریز نیز از این قاعده مستثنی نبوده و دارای مدیریتی ساختار سلسله‌مراتبی و متمرکز می‌باشد. بر همین مبنای، در این پژوهش سعی بر آن است تا با پرداختن به مفهوم محله و مدیریت محله‌ای، جایگاه آن را در حکمروایی شهری با مطالعه موردی کلانشهر تبریز تبیین نموده و به شناسایی عوامل کلیدی و نیازهای زمینه‌ای، فرایندهای ملزم تحقق مدیریت محله‌ای در کلانشهر تبریز پرداخته شود.

پیشینه نظری

مدیریت محله‌ای: ایده اصلی مفهوم محله این است که «یک واحد اجتماعی - فضایی سازمان اجتماعی» بوده و بزرگ‌تر از یک خانواده و کوچک‌تر از یک شهر است (Taylor, 2012: 225). به عبارت دیگر، محله چیزی بیش از اقامتگاه‌ها و امکانات رفاهی را فراهم می‌کند و بهتر به عنوان «زمینه و صحنه» شناخته می‌شود که می‌تواند تعاملات اجتماعی و تبادل فرهنگی را تشویق کند (Wickes et al, 2019: 2). به عبارت دیگر، مدیریت محله‌ای به عنوان زمینه‌ای برای ظهور پراکندگی فضایی قدرت، به یکی از ویژگی‌های کلیدی حکمروایی معاصر اشاره دارد (Brownill & Bradley, 2017: 3). در تجزیه و تحلیل جامعه‌شناسی شهری در تعریف محله، هانتز^۴ (۱۹۷۹) سه معرفت‌شناسی مختلف را شناسایی کرد که رویکردهای علمی را به محله توصیف می‌کند: (۱) توپولوژی یا گونه‌شناسی، (۲) مراحل تغییر و (۳) عملکردها شامل اقتصادی، اداری، سیاسی و اجتماعی. که در این بین، توپولوژی یا گونه‌شناسی بر نوعی از رویکرد سنتی مکتب جامعه‌شناسی شهری شیکاگو اشاره دارد، بدین معنی که شناسایی مجموعه‌ای از ویژگی‌های مردم و محیط فیزیکی که با هم یک نوع محله را تشکیل می‌دهند. مانند قومیت، درآمد و مسکن؛ رویکرد دوم نیز مرتبط با مکتب

¹-Network Society

²-Grootaert, C

³-Participatory Governance

⁴-Albert Dale Hunter

جامعه‌شناسی شهری شیکاگو می‌باشد، محله‌ها را طی «مراحل» مشخص می‌کند، که به دنبال پیشرفت بهره‌گیری از محله بر اساس ترکیبی از رشد اقتصادی و جنبش‌های مردم در چشم انداز شهری است؛ در نهایت رویکرد سوم - یک رویکرد عملکردی - محله‌ها را بر اساس طیف گسترده‌ای از کاربردهای بالقوه توصیف می‌کند. مانند یک واحد اداری برای خدمات شهری، یک منطقه اقتصادی یا به عنوان یک جامعه اجتماعی منسجم. بر این اساس، هاتر محله را به عنوان یک واحد منحصر به فرد سازمان اجتماعی - فضایی بین نیروها و نهادهای جامعه بزرگتر و افراد، در زندگی روزمره تعریف نمود (Martin, 2003: 363). بنابراین، محله در پیوند چیزی است که کاستلز آن را «فضای جریان» و «فضای مکان» می‌نامد (Hampton, 2007: 715). به عبارت دیگر، ما به یک رویکرد کاملاً متفاوت در حکمروایی و تفویض قدرت نیازمندیم که این امر مستلزم وجود مناسب‌ترین سطوح محلی در راستای تقویض اختیار و قدرت می‌باشد که آن عبارت است از: محله، اجتماع و دولت محلی (Norton & Hughes, 2018: 104).

جامعه شبکه‌ای، ویژگی‌ها و سیاست‌گذاری‌های آن: به نظر می‌رسد که استفاده پارکر از مفاهیم شبکه، شبکه را به عنوان وسیله اکتشافی به کار می‌برد. در بیشتر مواقع، شبکه‌ها به عنوان یک اصول‌شناسی برای روابط غیر رسمی به کار می‌روند. ادعاهای اساسی مربوط به شبکه به گفته پارکر بیانگر این است که شبکه‌ها «کارا» بوده و شامل «توافق نامه مذاکره و گفتمان» می‌باشند. این ادعای اخیر دلالت بر درجه‌ای از نهادینه شدن یک ساختار رسمی دارد. همچنین این فرض وجود دارد که شبکه‌ها منجر به «عدم تمرکز قدرت» می‌شوند (Christopoulos, 2008: 476). کاستلز سه ویژگی اساسی جامعه شبکه‌ای را جامعه باز و غیرمتمرکز؛ آزادی انجام فعالیت‌ها و مجازی‌سازی و هوشمندسازی و جایگزینی تدریجی فضای فیزیکی با فضای تعامل و بدون مبنای مادی و بهرمندی از فضای مجازی، رسانه‌های جمعی و تکنولوژی فناوری اطلاعات و ارتباطات برمی‌شمارد (Albrechts & Mandelbaum, 2005: 2,6). در این راستا، در ادبیات ویژگی‌های مختلف شبکه این چنین توصیف شده‌است: شبکه‌ها مسئله-محور؛ خود-سازمان یافته؛ پویا و مشارکت داوطلبانه است. همچنین محققان پیش‌شرط‌های مختلفی را برای یک شبکه موفق اشاره نموده‌اند. از جمله: بینش شبکه؛ زمان و منابع؛ حمایت بیرونی؛ انگیزه؛ ارتباطات؛ اعتماد؛ روابط برابر؛ اهداف واضح و روشن و معیارهای کارایی (khodabandeloo, 2014: 153).

جدول ۱- سیاست‌گذاری‌های جامعه شبکه‌ای

فضاهای سیاسی جدید: بدین معنی که دولت‌ها متصور می‌شدند که به یکدیگر متصل هستند (محلی به منطقه‌ای، به ملی و بین‌المللی) و فضای سیاسی با این سیستم مقارن می‌شد. سیاست در جامعه شبکه‌ای با جست‌وجوی حکمروایی چند سطحی^۲ یا گفتمان‌های سیاست بین‌المللی^۳ مشخص می‌شود. این باز ساخت اقدامات سیاسی را می‌توان در تمام سطوح حکمروایی مشاهده کرد از جمله: سیاست‌های بین‌المللی، مرزهای دولت-ملت، منطقه‌ای و محلی.
سیاست‌گذاری در شرایط عدم اطمینان اساسی: بدین معنی که شکست‌های دولت مدرن، آگاهی گسترده‌ای از همه‌گیر بودن عواقب و ناکارآمدی آشکار برنامه‌ریزی عظیم در مقیاس بزرگ و نیز محدودیت‌های سلسله‌مراتبی و متمرکز به عنوان شیوه غالب حل مشکلات جمعی، ایجاد کرده-است. این آگاهی اجتماعی جدید، اکنون مجموعه‌ای از عدم اطمینان در مورد طرح‌ها را نمایان می‌سازد.
افزایش اهمیت «تفاوت» برای درک ما از سیاست: جوامع مدرن از نظر فرهنگی پیچیده‌تر شده‌اند لذا حل مشکلات عمومی در حال حاضر ما را ملزم می‌کند تا با مجموعه‌ای از گروه‌ها با خصوصیات متفاوت برخورد کنیم.
اقدام به آگاهی از وابستگی متقابل: بدین معنی که اگر شرط «تفاوت» ماهیت روند سیاست‌گذاری را تغییر دهد، «وابستگی متقابل» به غلبه بر این موانع گفتمان اشاره می‌کند. آنها می‌دانند که بدون همکاری نمی‌توانند مشکلات اصلی را حل کنند. به نظر می‌رسد این آگاهی نشان می‌دهد که ماهیت سیاست‌های جدید ممکن است یک فرآیند اساسی‌تر برای بحث و گفتگوی مشترک باشد تا صرفاً چانه‌زنی مبتنی بر منافع.
سیاست‌گذاری و پویایی اعتماد و هویت: سیاست و سیاست‌گذاری فقط به معنای یافتن راه‌حل برای حل مشکلات نیست. بلکه در مورد قالب‌های مختلفی است که اعتماد بین بازیگران وابسته به یکدیگر را ایجاد می‌کند. بدین معنی که مفهوم جامعه شبکه‌ای به ما کمک می‌کند تا ضرورت و اهمیت

¹-self-organized

²-Multilevel Governance

³-Transnational Policy Discourses

پرداختن به موضوعاتی چون «اعتماد»، «وابستگی متقابل» و «ظرفیت نهادی» را درک کنیم. در این راستا «اعتماد» به عنوان عامل کلیدی مطرح می‌شود. اهمیت این درک جدید از روند، طیف وسیعی از اقدامات تعاملی، ایجاد اجماع و گفت‌وگو را که در چارچوب جامعه شبکه‌ای پدیدار شده‌است، روشن می‌سازد.

منبع: (Hardin et al, 2003: 8-12)

حکمروایی شهری: قدرت شهرها با روش‌های گوناگون در حال تغییر است. روابط قدرت بنیان جامعه است. به عبارت دیگر، قدرت چندبعدی است و در حول شبکه‌های چند بعدی برنامه‌ریزی شده؛ در هر حوزه فعالیت انسانی با توجه به علائق و ارزش‌های کنشگران ساخته شده‌است (Catells, 2011: 773). در این راستا، فرآیندهای تمرکززدایی ظرفیت‌های شهری مدیران را برای توسعه و اجرای سیاست‌های اجتماعی و توسعه محلی افزایش داده‌اند (Gupta et al, 2015: 10). به عبارت دیگر، ژین لوک نانسی^۱ (۱۹۹۱) اظهار داشته‌است که مدیریت معاصر، تمرکز خود را از حق سلطه و رویکرد بالا به پایین به «فصل مشترک» تغییر می‌دهد. فصل مشترک به دنبال حفظ مستمر ظرفیت برای انجام اقدامات به منظور دستیابی به فرصت‌های جدید و نقاط برتر و هم‌پیوندی میان بازیگران و اجزا سیستم می‌باشد (Simone, 2011: 363). در این راستا، عبارت (Le Gal`es, 2005) از دولت شهر تا حکمروایی شهری، چارچوبی از اقدام عمومی را نشان می‌دهد که در آن افزایش و تکثیر بازیگران تغییر رویکرد بوروکراسی از بالا به پایین را به شیوه‌های گفت‌وگو، همکاری و تعاون نمایان می‌سازد (Zerah, 2009: 855). از طریق این انتقال از «دولت به حکمروایی»، اختیارات، مسئولیت‌ها و قدرت در میان بازیگران مختلف در یک شبکه به جای تمرکز در دولت، پراکنده شد (Gonzalez Benson & Pimentel Walker, 2021: 2). به عبارت دیگر، حکمروایی اشکال جدیدی از تصمیم‌گیری جمعی را توصیف می‌کند که شامل ارتباط و همکاری حوزه‌های مختلف (یعنی دولت، بازار و جامعه مدنی) بوده و براساس شبکه‌های پیچیده فعالان وابسته به بخش‌های دولتی، نیمه‌دولتی، خصوصی، داوطلبانه و اجتماعی عمل می‌کند. بنابراین مفهوم حکمروایی به طور کلی به «شبکه» به جای «سلسله‌مراتب» اشاره می‌کند (Dool et al, 2015: 12).

از طرف دیگر، توجه به ظرفیت‌سازی در راستای تحقق کارآمدی در تمرکززدایی حائز اهمیت است. هسکین^۲ و مک لاین^۳ در مطالعات خود در زمینه ظرفیت‌سازی نه شاخص را معرفی می‌کنند. رهبری مولد؛ ساختارهای جامعه؛ نقش پشتیبانی‌های خارجی؛ دسترسی به منابع؛ بسیج منابع؛ مهارت؛ دانش و یادگیری؛ پیوند با دیگران؛ و حس اجتماع (L. Epstein, 2015: 28). به‌طور کلی، سه عامل اصلی در زمینه ظرفیت‌سازی برای انسجام اجتماعی در نظر گرفته می‌شوند: الف) ظرفیت‌سازی برای ارتباط با تغییر اجتماعی، که شامل افزایش درک مردم از ریشه‌های تعارض، روش‌ها برای پیش‌گیری و حل تعارض، مهارت‌های طراحی و تسهیل فرآیند و غیره می‌باشد؛ ب) افزایش آگاهی در رابطه با سیاست‌ها و مکانیسم‌های فراگیر؛ ج) حمایت از مشارکت و ابتکارات محلی از جمله حمایت مالی (United Nations, 2007: 20).

سرمایه اجتماعی: سرمایه اجتماعی بُعد چهارم سرمایه است که پس از فیزیکی، مالی و سرمایه انسانی پذیرفته شده‌است. در این میان نظریه‌پردازانی چون پیر بوردیو^۴ (بوردیو، ۱۹۸۶)، جیمز کلمن^۵ (کلمن، ۱۹۹۸) و رابرت پاتنم^۶ (پاتنم ۱۹۹۳، ۱۹۹۵، ۲۰۰۰) به موضوع سرمایه اجتماعی پرداخته‌اند. رابرت پوتنام (۱۹۹۳) سرمایه اجتماعی را به عنوان «ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی، هنجارها و اعتماد» توصیف کرده‌است که مشارکت‌کنندگان را قادر می‌سازد تا به طور

1-Jean -Luc Nancy

2- Chaskin

3-McLellan

4-Pierre Bourdieu

5-James Coleman

6-Robert Putnam

موثرتر با یکدیگر همکاری داشته تا اهداف و منافع مشترک را دنبال کنند (Aldrich & A.Meyer, 2015: 4, Sommerfeldt, 2013: 2). به عبارت دیگر، مفهوم سرمایه اجتماعی، شامل شبکه‌های اجتماعی روابط، الگوها، انتظارات و باورهایی است که همکاری و هماهنگی تعاملی را برای منافع متقابل ارتقا می‌دهد. بر این اساس، این مفهوم نتیجه تبادل دانش مشترک بوده و شامل تنوع گسترده‌ای از مشارکت‌کنندگان در شرایط وابستگی متقابل است (Al-Omouh, 2022: 1372, Carmen et al, 2022: 1638., Otero, Volker & Rozer, 2022: 1.). در این راستا، سه شکل اولیه سرمایه اجتماعی به شرح زیر بیان می‌شود: ارتباطی (اشاره به اتصال به ارتباطات درون گروه‌های عمدتاً همگن و با اهداف مشابه)؛ پیوندی (اشاره به پیوند و همبستگی افراد نامتشابه به هم) (پاتنام ۱۹۹۳)؛ تعاملی و برهم‌کنشی (اشاره به افراد و نهادهایی که با مؤسسات و سازمان‌های دارای قدرت، برای دسترسی به مشاغل و منابع ارتباط برقرار می‌کنند (Woolcock, 2004 Szreter))، که به ترتیب به عنوان اعتماد عمومی؛ مدارای اجتماعی و اعتماد نهادی می‌باشند (Muzayanah et al, 2022:108., Halstead et al, 2022: 3). سرمایه اجتماعی از دو رویکرد قابل بررسی است. از یک سو، توسعه نگرش‌های مدنی عمدتاً به عنوان اشکال مختلف تعاملات اجتماعی، مانند عضویت در انجمن‌های داوطلبانه دیده می‌شود. ما چنین روش‌هایی را اجتماع-محور می‌نامیم، زیرا سرمایه اجتماعی به وضوح با تعاملات اجتماعی، مرتبط و تحت‌تاثیر قرار می‌گیرد. از سوی دیگر، بر رویکردهای نهاد-محور سرمایه اجتماعی تاکید می‌کنند که توسط دولت‌ها و سیاست‌های عمومی شکل می‌گیرد (Marc & Stolle, 2004: 3).

پیشینه عملی

شیوئینگ شنگ و دیگران (۲۰۲۱)، در پژوهشی با عنوان «خود-حکروایی محله شهری و وابستگی اجتماعی: شواهدی از جنوب غربی چین» به این مسئله می‌پردازد که شهرنشینی سریع در چین و ایجاد مشکلات اجتماعی ناشی از آن دولت را بر آن داشته‌است تا «ساخت اجتماعی» را تجربه کند. یکی از این تجربیات، تلاش برای معرفی خود-حکروایی محلی، از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۳ در جنوب غربی چین است. براساس تحقیقات میدانی بلند مدت و یک نظرسنجی عمومی اجتماعی در چهار جامعه، عوامل مختلفی که وابستگی اجتماعی را تحت تاثیر قرار می‌دهند، از جمله طول اقامت، مشارکت اجتماعی در جامعه و رضایت از زیرساخت اجتماعی و خدمات عمومی نیز برای بررسی مسیر عملی در چین برای تقویت جوامع تحلیل شدند. همچنین این پژوهش نشان داد که مشارکت جامعه شامل پیوندهای اجتماعی، مشارکت اجتماعی و توانمندسازی اجتماعات بیشتر به قدرت پیوند جامعه کمک کرده‌است. این شکل از ساختمان اجتماعی از طریق مشارکت تجویز شده توسط دولت تمرکزگرا، مسیری متفاوت از مسیر دموکراتیک ساخت جامعه را نشان می‌دهد.

هیونچی چو (۲۰۲۰)، در پژوهشی با عنوان «سیاست‌های شناسایی و برنامه‌ریزی در محله‌های مختلف: گاریبونگ دونگ-سئول، کره جنوبی» به این مسئله می‌پردازد که مشارکت گروه‌های محلی در سیاست‌های شهری یکی از مسائل اصلی برنامه‌ریزان است. در این پژوهش در بررسی حاشیه‌نشینی گروه‌های مهاجر در سیاست‌گذاری محلی، بر مفهوم «ساخت» متمرکز است. این یافته‌ها از تحقیقات کیفی در گاریبونگ دونگ-سئول، کره جنوبی، محله‌ای با جمعیت قابل توجهی چینی-کره‌ای حاصل می‌شود. در پایان، پژوهشگر استدلال می‌کند که فرآیندهای مشارکتی باید با دقت بیشتری درک شود که چگونه فرآیندهای شناسایی گروهی که توسط برنامه‌ریزان و مقامات دولتی انجام می‌شود، برای تبدیل روابط گروهی ضروری هستند، که این امر مستلزم انعطاف‌پذیری ایده‌ها در چگونگی شناسایی ویژگی‌های مطلوب در مشارکت اجتماع و تجدید نظر در پیش‌فرض‌های مربوطه به گروه‌های محلی است. زیرا فقط در این صورت است که تعامل می‌تواند به شیوه‌های عادلانه‌تری در سیستم‌های برنامه‌ریزی پیش رود.

باگش، باربارا (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان «برنامه‌ریزی محله‌ای: استراتژی ملی برای حکمروایی پایین به بالا» به این سوال پرداخته است که آیا محله، مشروعیت مناسب را برای مشارکت شهروندان در روند برنامه‌ریزی فراهم می‌کند یا خیر. در این راستا قانون محلی‌گرایی ۲۰۱۱ در انگلستان با تغییر اختیار تصمیم‌گیری از نهادها و انتقال آنها به مردم محلی، روند برنامه‌ریزی را دگرگون کرد. به‌طوریکه برنامه‌ریزی محله‌ای با استفاده از فرآیندهای حکمروایی «از پایین به بالا» پویایی جدیدی در برنامه‌ریزی ایجاد کرده است. این برنامه‌ریزی خود-تعریف می‌تواند به‌عنوان حکمروایی فضایی در نظر گرفته شود، یعنی آنجایی که تصمیم‌گیرندگان و مقامات برنامه‌ریزی برای برنامه‌ها در سطح اول برای مشارکت در سیاست‌ها متمرکز هستند. یافته‌ها حاکی از آن است که محلی‌گرایی شکل دیگری از مشارکت شهروندی و مشروعیت دموکراتیک را برای تصمیم‌گیری در برنامه‌ریزی فراهم می‌کند که فراتر از اشکال سنتی دموکراسی است.

معروفی و دولابی (۱۳۹۸)، در پژوهشی با عنوان «معاصر سازی مفهوم محله در شهر ایرانی با نگاه بر مبانی برنامه‌ریزی محله مینا» به این بحث می‌پردازد که در دوران معاصر تمرکزگرایی در ساختار مدیریت شهری و تغییر و تحولات اقتصادی و اجتماعی موجب از بین رفتن انسجام اجتماعی و کالبدی محلات شده‌است. نتایج تحلیل نشان می‌دهد که برخی از اصول برنامه‌ریزی محله مینا به‌صورت توافقی و عرضی در محلات شهرهای سنتی اعمال می‌شده است. با تحلیل مقایسه صورت گرفته عوامل بسترساز و عوامل بازدارنده تحقق‌پذیری رویکرد محله مینا در محلات سنتی و معاصر ایران شناسایی شده و از این نظر پیشنهاداتی به‌منظور معاصر سازی محلات سنتی بر اساس رویکرد محله مینا ارائه می‌گردد. اگر چه معاصر سازی مفهوم محلات سنتی با توجه به ضوابط و مقررات متمرکز و از بالا به پایین امروزی با چالش‌های فراوان مواجه است، با این حال پیشنهادات مطرح شده می‌توانند عوامل بسترساز و لازم جهت ایجاد محلات خودگردان و خودکفا را فراهم سازند.

نوریان و رضایی (۱۳۸۵)، در پژوهشی با عنوان «از فکر تا اجرا: برنامه مداخله مردم محله در برنامه‌ریزی و طراحی شهری با به‌کارگیری فناوری ارتباطات و اطلاعات»^۱ به ارائه روش کاربردی در جهت مشارکت مردم در برنامه‌ریزی و طراحی شهری و تولید فضاهای زیستی در مقیاس محله به کمک فناوری ارتباطات و اطلاعات می‌پردازد. پرسش عمده-ای که این مطالعه به آن می‌پردازد، چگونگی مشارکت ساکنین محله در یک منطقه و توسعه فضایی و کالبدی در محلات با ایجاد هماهنگی بین ساکنین محله و مدیران شهر می‌باشد. از نتایج به‌دست آمده می‌توان به توانمندسازی نظام مدیریت شهری بر اساس ایجاد و توسعه نهادهای محله‌ای به روش نوین؛ توجه و در نظر گرفتن مشکلات و خصوصیات خاص هر محله به‌عنوان مبانی طراحی آن محله؛ توجه به مشارکت اجتماعی بیشتر در سطح محلات و پایه‌ریزی معیار کیفیت زندگی بر اساس نیازهای مردم محلی، اشاره نمود.

داده‌ها و روش‌شناسی

این پژوهش براساس هدف، بنیادی است و با اتخاذ رویکرد تبیینی-اکتشافی به مرور و تحلیل سیستماتیک منابع و متون می‌پردازد. سپس، با استفاده از تکنیک اثرات متقابل (روش تحلیل ساختاری) و بر اساس نظرات کارشناسان امتیازدهی و در محیط نرم‌افزار میک‌مک^۲ عوامل و متغیرهای مورد نظر، مورد تحلیل قرار گرفت و در نهایت عوامل پیشران و کلیدی در مدیریت محله‌ای بر اساس امتیاز تاثیرگذاری و تاثیرپذیری مستقیم انتخاب شد. روش تحلیل اثرات متقابل، روشی است که به ما در فهم اینکه چگونه روندها یا اقدامات مختلف بر یکدیگر اثر می‌گذارند و نیز تحلیل روابط متقابل بین متغیرها در یک نظام کمک می‌کند. هم‌چنین، این روش برای تحلیل روابط بین متغیرها خصوصاً در سیستم‌های گسترده و دارای ابعاد متعدد بکار می‌رود. در این روش متغیرهای موثر در یک سیستم در یک ماتریس $N \times N$ قرار

^۱-ICT (Information and Communications Technology)

^۲-MICMAC

گرفته و بر اساس نظرات کارشناسان در قالب امتیازهای ۰، ۱، ۲، ۳ و P ارزش گذاری می‌شود. این ماتریس مبنای تحلیل های بعدی را تشکیل داده و خروجی های متعددی از این روابط به دست می آید. در نهایت متغیرها بر اساس تاثیر گذاری و تاثیر پذیری در یک محور مختصات پراکنده می شوند. بدین منظور، نرم افزار میک مک از جمله بهترین نرم افزار به صورت جداول و نمودارها می تواند کمک بسزایی به درک ابعاد سیستم و چگونگی عمل سیستم داشته باشد (قنبری، ۱۳۹۸: ۶۳ و ۶۴). در پژوهش حاضر نیز پس از تنظیم پرسشنامه در ابعاد ۶۱*۶۱ طبق نمونه گیری هدفمند در اختیار ۱۲ نفر از کارشناسان و متخصصان که شناخت کافی در این زمینه داشتند؛ قرار گرفت.

جدول ۲- عوامل موثر بر مدیریت محله ای در حکمروایی شهری

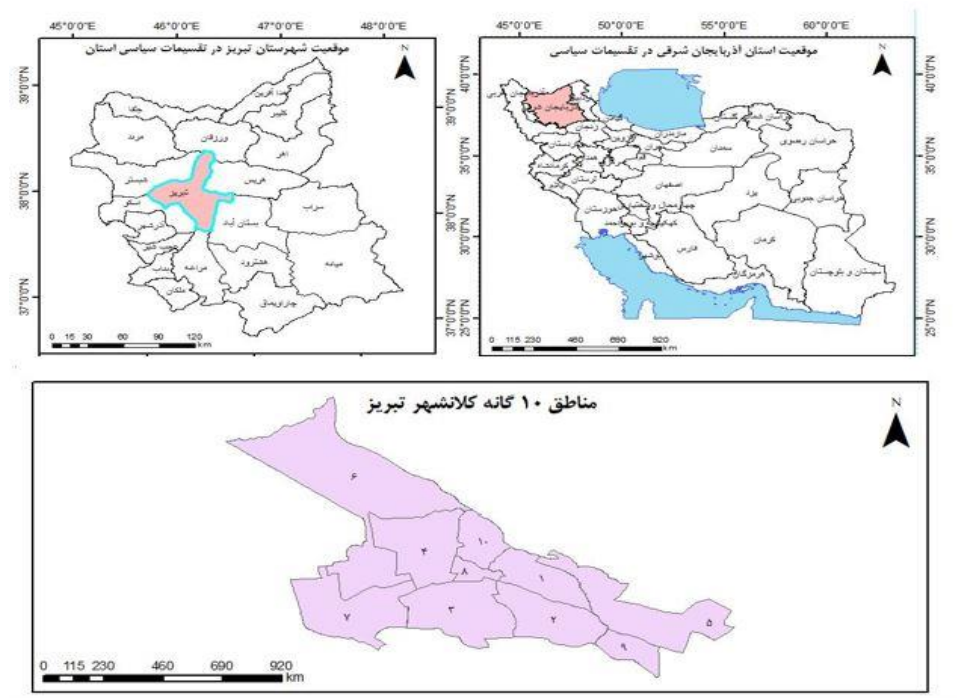
مؤلفه	معیار	شاخص	
بخش کارشناسان محله شبکه های	تمرکز زدایی	V1: تمرکز زدایی فیزیکی مانند تامین مالی مشترک توسط کاربران در ارائه خدمات و زیر ساختها از طریق مشارکت های مالی و پولی؛ V2: تفویض صلاحیتها به مقامات محلی و انتقال بین دولتی درآمدهای عمومی توسط نهادهای مرکزی به نهادهای محلی مانند شهرداری؛ V3: وجود نهادها و بخش های خصوصی و همکاری آنها با بخش دولتی؛ V4: عدم انحصاری گروه های خاص.	
	آزادی فعالیتها	V5: آزادی انجام فعالیتها با رعایت حقوق شهروندی؛ V6: انجام فعالیتها فراتر از مرزهای اداری؛ V7: کارآفرینی و تولیدی بودن.	
	مجازی سازی و هوشمندسازی	V8: برخورداری از پایگاه داده قدرتمند و سیستم اطلاعاتی به روز؛ V9: دسترسی به زیرساخت های فناوری، هوشمند سازی و رسانه های جمعی؛ V10: بهره مندی از فناوری اطلاعات و ارتباطات در مدیریت و برنامه ریزی شهری.	
سیاست گذاری های محله شبکه های	فضاهای سیاسی جدید	V11: اعتقاد و آگاهی به رویکرد میان بخشی و چندبخشی در میان نهادها در نظام مدیریت شهری؛ V12: عناصر سه گانه قواعد بازی (کنشگران و رفتار عقلایی آنها، اعمال و تصمیمات هر یک از آنها، پیامدها و عواید ناشی از اعمال و تصمیمات آنها).	
	آگاهی به عدم قطعیت	V13: وجود تفکر غیر خطی به جای برنامه ریزی جامع در در نظام شهرسازی؛ V14: عدم مقاومت در برابر تغییر میان کنشگران و برنامه ریزان شهری؛ V15: انعطاف پذیری بدنه اجرایی؛ V16: رویه های سازمانی؛ V17: رویکرد سیستمی در نظام شهرسازی.	
	افزایش اهمیت تفاوت و تنوع	V18: توجه به ماهیت ناهمگن اجزا و عناصر در برنامه ریزی و مدیریت شهری؛ V19: بهره مندی از توانمندی ها و استعداد های متفاوت در برنامه ریزی و مدیریت شهری؛ V20: برخورداری از فرهنگ باز شهری.	
	آگاهی از وابستگی متقابل میان اجزا	V21: وجود توافق جمعی میان کنشگران؛ V22: برخورداری از رویکرد گفتمان - محور میان اجزا و کنشگران؛ V23: وجود درک متقابل میان اجزا و نه چانه زنی بر منافع خصوصی.	
حکمرانی شهری	مشارکت	V24: مشورت مجریان شهری با نهادهای مدنی و بخش خصوصی؛ V25: ایجاد کمپین های داوطلبانه شامل آموزش، بهداشت، امنیت، تغذیه، مسکن، خانه سازی، فرهنگ و هنر و ...؛ V26: ایجاد شبکه دانشگاهی - شهروندی؛ V27: همکاری جامعه دانشگاهی با بخش دولتی و خصوصی؛ V28: برگزاری جلسات و اتاق فکر بین ذی نفعان، سازمان ها و نهادهای مربوطه.	
	شفافیت	V29: امکان دسترسی آزاد و شفاف به اطلاعات؛ V30: مستندسازی اطلاعات؛ V31: اطلاع رسانی و برگزاری نشست های همگانی درباره موضوعات، مسائل و برنامه و طرح های شهری.	
	عدالت	V32: توزیع عادلانه منابع، امکانات و تسهیلات (عدالت توزیعی)؛ V33: نحوه اجرا و تخصیص منابع و خدمات (عدالت رویه ای)؛ V34: احساس رضایت و ادراک شهروندان از کیفیت توزیع خدمات و منابع (عدالت مرادده ای).	
	پاسخگویی و مسئولیت پذیری	V35: پاسخگویی و مسئولیت پذیری مجریان به تامین نیازهای شهروندان؛ V36: مسئولیت پذیری شهروندان نسبت به رعایت حقوق همدیگر.	
	حاکمیت قانون	V37: مقاومت و مخالفت مسئولان و مجریان شهری در مقابل رفتار خلاف قانون؛ V38: محتوای قوانین وضع شده؛ V39: پای بندی شهروندان به قوانین وضع شده.	
	رهبری مولد		V40: جستجوی فرصت ها و اطلاعات برای بهبود امور در بین مجریان و مسئولان برنامه ریزی شهری؛ V41: جستجوی باز خورد اقدامات و طرح های شهری در بین مجریان شهری؛ V42: انطباق فعال با محیط و شرایط جدید در بین مجریان و مسئولان شهری؛ V43: اصلاح و بازنگری در شرح وظایف مجریان و مسئولان شهری؛ V44: بازنگری در قوانین، مقررات و طرح های توسعه شهری؛ V45: ساخت شبکه های اجتماعی در جهت ایجاد ارتباط بین مجریان شهری و شهروندان.

دسترسی به منابع و بسیج آنها	V46: دسترسی به منابع مالی و اقتصادی جهت تامین بودجه برای اقدامات شهری؛ V47: بهرمندی از منابع انسانی از جمله جذب افراد مستعد و متخصص در امر برنامه‌ریزی شهری؛ V48: دسترسی به منابع تکنولوژیکی؛ V49: رویکرد ارتباطی و همکاری در بین نهادها و سازمان‌های مدیریت شهری موثر.
دانش و مهارت	V50: آموزش افراد، گروه‌ها و مؤسسات برای پرورش دانش، مهارت‌ها و یادگیری در ارتقای ظرفیت جامعه؛ V51: توجه بر پیوند درونی و همبستگی بین افراد، گروه‌ها و مؤسسات جهت تولید دانش (تاکید بر دانش ضمنی)؛ V52: توجه بر انتقال و گردآوری دانش به صورت مدون (تاکید بر دانش مدون).
حمایت و پشتیبانی	V53: حمایت بخش دولتی از شرکت‌های دانش‌بنیان، بخش خصوصی و انجمن‌های داوطلبانه؛ V54: حمایت از ایده‌های پیشنهادی از سوی صاحبان و ارائه‌دهندگان ایده؛ V55: حمایت از مشاغل محلی و بومی.
هنجار-محور	V56: وجود اعتماد عمومی و احترام متقابل بین اعضای اجتماع؛ V57: رضایت از زندگی؛ V58: تقدم توجه بر پرورش نسبت به آموزش در نظام آموزشی و تربیتی.
نهاد-محور	V59: سیاست‌های کاهش نابرابری درآمدی از سمت دولت؛ V60: سیاست‌های کاهش نابرابری جنسیتی؛ V61: تضمین امنیت مادی و شخصی.

منبع: (نگارندگان بر اساس یافته‌های کتابخانه‌ای پژوهش، ۱۴۰۱)

قلمرو پژوهش

شهر تبریز با وسعتی حدود ۲۵۰۵۶ هکتار در گوشه شمال غربی کشور و در امتداد محور بین‌المللی تهران - بازرگان که ایران را به اروپا متصل می‌سازد، قرار گرفته‌است (طرح جامع شهر تبریز، ۱۳۹۵). جمعیت تبریز در سال ۱۳۹۵ خورشیدی بالغ بر ۱،۵۵۸،۶۹۳ نفر بوده‌است. تبریز از سمت جنوب به رشته کوه منفرد سه‌پند و از شمال شرق به کوه سرخ فام عون بن علی (عینالی) محدود می‌شود. رودخانه آجی چای (تلخه رود) از قسمت شمال و شمال غرب تبریز می‌گذرد و بعد از طی مسافتی قابل توجه در دشت تبریز به دریاچه ارومیه می‌ریزد و مهران رود نیز از میانه تبریز می‌گذرد (شهرداری تبریز).

شکل ۱- موقعیت محدوده مورد مطالعه

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۴۰۱

یافته‌ها

تحلیل کلی محیط سیستم

بر اساس یافته‌های کتابخانه‌ای ۶۱ متغیر در ۵ مولفه به عنوان عوامل موثر بر تبیین جایگاه مدیریت محله‌ای در حکمروایی خوب شهری در کلانشهر تبریز شناسایی شده‌است و سپس روش تحلیل ساختاری توسط نرم‌افزار میک‌مک جهت استخراج عوامل اصلی تاثیرگذار به کار گرفته شد. بر اساس تعداد متغیرها ابعاد ماتریس ۶۱*۶۱ می‌باشد. با قرار دادن این عوامل در یک ماتریس ۶۱ در ۶۱، تاثیر هر کدام از این عوامل بر یکدیگر توسط وزن دهی به عوامل (صفر تا ۳، صفر به معنی عدم ارتباط؛ ۱ به معنی ارتباط ضعیف؛ ۲ به معنی ارتباط متوسط و ۳ به معنی ارتباط قوی) مشخص شد.

جدول ۳- تحلیل اولیه داده‌های ماتریس

اندازه ماتریس	تعداد تکرار	تعداد صفرها	تعداد یک‌ها	تعداد دو‌ها	تعداد سه‌ها	مجموع	درصد پُرشدگی
۶۱*۶۱	۳	۳۶۰	۹۰۶	۹۰۵	۱۵۵۰	۳۳۶۱	۹۰/۳۲٪

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

ماتریس این پژوهش بر اساس پیشران‌های اماری با ۲ بار چرخش (پیشنهاد نرم‌افزار) از مطلوبیت و بهینه‌شدگی ۱۰۰ درصد برخوردار است، که حاکی از روایی بالای پرسشنامه و پاسخ‌های آن دارد.

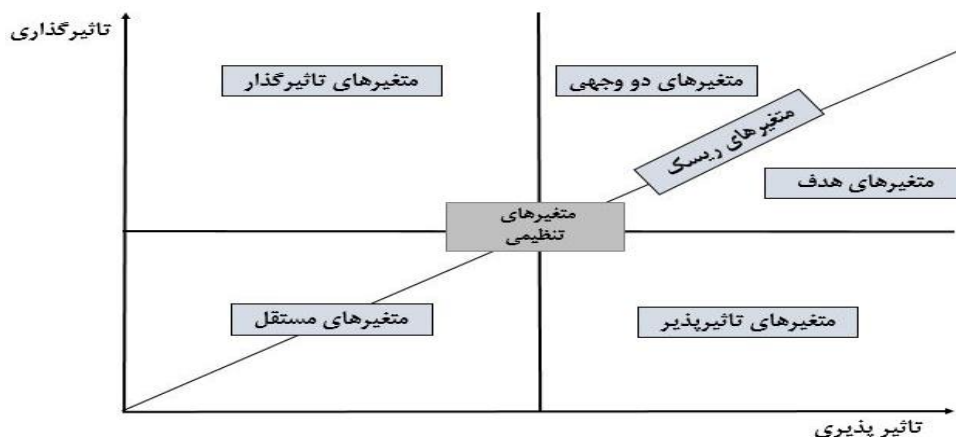
جدول ۴- درجه مطلوبیت و بهینه‌شدگی ماتریس

چرخش	تاثیر گذاری	تاثیر پذیری
۱	۱۰۱٪	۹۹٪
۲	۱۰۰٪	۱۰۰٪
۳	۱۰۰٪	۱۰۰٪

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

طبقه‌بندی متغیرها و عوامل

متغیرهای سیستم بعد از ارزیابی اثراتشان بر یکدیگر، روی یک نمودار (شبکه مختصات) با عنوان پلان تاثیرگذاری و تاثیرپذیری قرار می‌گیرند. بر اساس موقعیت متغیرها در نمودار، متغیرها به ۵ دسته اصلی تقسیم می‌شوند: متغیرهای تاثیرگذار، متغیرهای دو وجهی (شامل متغیرهای ریسک و هدف)، متغیرهای وابسته یا تاثیرپذیر، متغیرهای مستقل و مستثنی و متغیرهای تنظیمی.

شکل ۲- شبکه مختصات تاثیرگذاری-تاثیرپذیری متغیرها در تحلیل اثرات

مقاطع

منبع: (نگارندگان با اقتباس از قنبری، ۱۳۹۸: ۱۰۷)

متغیرهای تأثیرگذار

این متغیرها به عنوان متغیرهای ورودی و تأثیرگذارترین متغیرها هستند که میزان تأثیرگذاری این متغیرها بیشتر از تأثیرپذیری آنها است و به عنوان اصلی‌ترین عامل تعیین رفتار سیستم عمل می‌کنند که به شرح زیر می‌باشند:

جدول ۵- متغیرهای تأثیرگذار

نوع متغیر	مؤلفه	معیار	متغیرها
تأثیرگذار	ساختار جامعه شبکه‌ای	تمرکز زدایی	V4: عدم انحصاری گروه‌های خاص.
	سیاست‌گذاری- های جامعه شبکه‌ای	فضاهای سیاسی جدید	V11: اعتقاد و آگاهی به رویکرد میان‌بخشی و چندبخشی در میان نهادها در نظام مدیریت شهری؛ V12: عناصر سه گانه قواعد بازی (کنشگران و رفتار عقلایی آنها، اعمال و تصمیمات هر یک از آنها، پیامدها و عواید ناشی از اعمال و تصمیمات).
		آگاهی به عدم قطعیت	V13: وجود تفکر غیرخطی به جای برنامه‌ریزی جامع در نظام شهرسازی کلانشهر تبریز؛ V14: عدم مقاومت در برابر تغییر میان کنشگران و برنامه‌ریزان شهری.

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

متغیرهای دو وجهی

این متغیرها هم تأثیرگذاری و همچنین تأثیرپذیری بالایی دارند. هر گونه تغییر و تحول در این متغیرها می‌تواند پویایی و پایداری سیستم را تحت‌الشعاع قرار دهد. متغیرهای دو وجهی شامل دو دسته می‌باشد: متغیرهای هدف و ریسک. که به شرح جدول ذیل است.

جدول ۶- متغیرهای دو وجهی- هدف

نوع متغیر	مؤلفه	معیار	متغیرها	
متغیرهای دو وجهی- هدف	سیاست- گذاری‌های جامعه شبکه- ای	آگاهی به عدم قطعیت	V15: انعطاف‌پذیری بدنه اجرایی	
		افزایش اهمیت تفاوت و تنوع	V18: توجه به ماهیت ناهمگن اجزا و عناصر در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری	
		آگاهی از وابستگی متقابل میان اجزاء	V22: برخورداری از رویکرد گفتمان محور میان اجزا و کنشگران	
	حکمرمایی شهری	مشارکت	پاسخگویی و مسئولیت- پذیری	V25: ایجاد کمپین‌های داوطلبانه شامل آموزش، بهداشت، امنیت، مسکن و ...؛ V26: ایجاد شبکه دانشگاهی- شهروندی؛ V27: همکاری جامعه دانشگاهی با بخش دولتی و خصوصی
				V35: پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری مجریان به تامین نیازهای شهروندان
	ظرفیت حکمرمایی	رهبری مولد	دانش و مهارت	V40: جست‌وجوی فرصت‌ها و اطلاعات برای بهبود امور در بین مجریان و مسئولان برنامه ریزی شهری
				V50: آموزش افراد، گروه‌ها و موسسات برای پرورش دانش، مهارت‌ها و یادگیری در ارتقای ظرفیت اجتماع؛ V51: توجه بر پیوند درونی و همبستگی بین افراد، گروه‌ها و موسسات جهت تولید دانش(دانش ضمنی)
				V54: حمایت از ایده‌های پیشنهادی از سوی ارائه‌دهندگان ایده؛ V55: حمایت از مشاغل محلی و بومی
	سرمایه اجتماعی	هنجار- محور	نهاد- محور	V56: وجود اعتماد عمومی و احترام متقابل بین اعضای اجتماع؛ V58: توجه بر پرورش نسبت به آموزش در نظام آموزش و پرورش
				V59: سیاست‌های کاهش نابرابری درآمدی از سمت دولت؛ V60: سیاست‌های کاهش نابرابری جنسیتی

نوع متغیر	مولفه	معیار	متغیرها
متغیرهای دو وجهی - ریسک	سیاست‌گذاری‌های جامعه شبکه‌ای	آگاهی به عدم قطعیت	V16: رویه‌های سازمانی؛ V17: رویکرد سیستمی در نظام شهرسازی
		افزایش اهمیت تفاوت و تنوع	V20: برخورداری از فرهنگ باز شهری
	حکمروایی شهری	مشارکت	V24: مشورت مجریان شهری با نهادهای مدنی و بخش خصوصی؛ V28: برگزاری جلسات و اتاق فکر بین ذینفعان، سازمان‌ها و نهادهای مربوطه
		عدالت	V33: نحوه اجرا و تخصیص منابع و خدمات (عدالت رویه‌ای)
		حاکمیت قانون	V38: محتوای قوانین وضع شده
	ظرفیت حکمروایی	رهبری مولد	V41: جست‌وجوی بازخورد اقدامات و طرح‌های شهری در بین مجریان شهری؛ V42: انطباق فعال با محیط و شرایط جدید در بین مجریان و مسئولان شهری؛ V44: بازنگری در قوانین، مقررات و طرح‌های توسعه شهری؛ V45: ساخت شبکه‌های اجتماعی در جهت ایجاد ارتباط بین مجریان شهری و شهروندان
		دسترسی به منابع و بسیج آنها	V49: رویکرد ارتباطی و همکاری در بین نهادها و سازمان‌های دخیل در مدیریت شهری

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

متغیرهای وابسته یا تاثیرپذیر (خروجی)

این متغیرها نشان‌دهنده تاثیرپذیری بالا و تاثیرگذاری پایین هستند. همچنین، این متغیرها دارای نقش راهبردی می‌باشند که تاثیر آنها وابسته به متغیرهای تاثیرگذار است. در این پژوهش متغیرهای وابسته بدین صورت می‌باشد:

جدول ۷- متغیرهای تاثیرپذیر (وابسته)

نوع متغیر	مولفه	معیار	متغیرها
متغیرهای تاثیرپذیر (وابسته)	ساختار جامعه شبکه‌ای	تمرکز زدایی	V1: تمرکززدایی فیزیکی مانند تامین مالی مشترک در ارائه خدمات و زیرساخت‌ها از طریق مشارکت‌های مالی و پولی؛ V2: تفویض صلاحیت‌ها به مقامات محلی و انتقال بین دولتی درآمدهای عمومی توسط نهادهای مرکزی به نهادهای محلی مانند شهرداری
		آزادی انجام فعالیت‌ها	V5: آزادی انجام فعالیت‌ها با رعایت حقوق شهروندی؛ V7: کارآفرینی و تولیدی بودن
	سیاست‌گذاری‌های جامعه شبکه‌ای	افزایش اهمیت تفاوت و تنوع	V19: بهره‌مندی از توانمندی‌ها و استعدادها متفاوت در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری
		آگاهی به وابستگی متقابل میان اجزا	V21: وجود توافق جمعی میان کنشگران
	حکمروایی شهری	عدالت	V32: توزیع عادلانه منابع، امکانات و تسهیلات (عدالت توزیعی)؛ V34: احساس رضایت و ادراک شهروندان از توزیع خدمات و منابع (عدالت مرادده‌ای)
		حاکمیت قانون	V39: پایبندی شهروندان به قوانین وضع شده
	ظرفیت حکمروایی	دسترسی به منابع و بسیج آنها	V46: دسترسی به منابع مالی و اقتصادی جهت تامین بودجه؛ V47: بهره‌مندی از منابع انسانی از جمله جذب افراد مستعد و متخصص در برنامه‌ریزی شهری؛ V48: دسترسی به منابع تکنولوژیکی
			دانش و مهارت

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

متغیرهای مستقل و مستثنی

این متغیرها تاثیرگذاری و تاثیرپذیری پایینی دارند. به عبارت دیگر، این دسته از متغیرها در مقایسه با سایر متغیرها به صورت مستقل عمل می‌کنند. در پژوهش حاضر، متغیرهای مستقل و مستثنی به شرح ذیل است.

جدول ۸- متغیرهای مستقل و مستثنی

متغیرها	معیار	مؤلفه	نوع متغیر
V6: انجام فعالیت‌ها فراتر از مرزهای اداری	آزادی فعالیت‌ها	ساختار جامعه شبکه‌ای	متغیرهای مستقل و مستثنی
V8: برخورداری از پایگاه داده قدرتمند و سیستم اطلاعاتی به‌روز؛ V9: دسترسی به زیرساخت‌های فناوری، هوشمندسازی و رسانه‌های جمعی؛ V10: بهره‌مندی از فناوری اطلاعات و ارتباطات در مدیریت و برنامه‌ریزی شهری	مجازی‌سازی و هوشمندسازی		
V29: امکان دسترسی آزاد و شفاف به اطلاعات؛ V30: مستندسازی اطلاعات؛ V31: اطلاع‌رسانی و برگزاری نشست‌های همگانی درباره موضوعات، مسائل و برنامه و طرح‌های شهری	شفافیت	حکمروایی شهری	
V37: مقاومت و مخالفت مسئولان و مجریان شهری در مقابل رفتار خلاف قانون	حاکمیت قانون	سرمایه اجتماعی	
V61: تضمین امنیت مادی و شخصی شهروندان	نهاد-محور		

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

متغیرهای تنظیمی

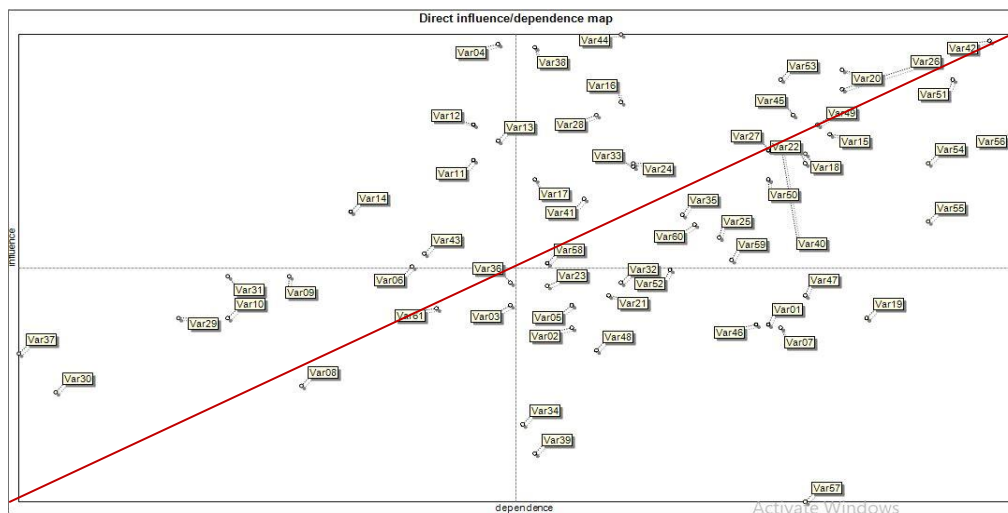
این نوع متغیرها در اطراف مرکز ثقل نمودار قرار دارد و بسته به سیاست‌های دولت در خصوص اهداف توسعه این متغیرها قابل ارتقاء به متغیرهای تاثیرگذار و دو وجهی می‌باشند. این متغیرها در پژوهش حاضر به شرح جدول ذیل است:

جدول ۹- متغیرهای تنظیمی

متغیرها	معیار	مؤلفه	نوع متغیر
V3: وجود نهادها و بخش خصوصی و همکاری آنها با بخش دولتی	تمرکز زدایی	ساختار جامعه شبکه‌ای	متغیرهای تنظیمی
V23: وجود درک متقابل میان اجزاء و نه چانه‌زنی بر منافع خصوصی	آگاهی از وابستگی متقابل میان اجزاء	سیاست‌گذاری‌های جامعه شبکه‌ای	
V36: مسئولیت‌پذیری شهروندان نسبت به رعایت حقوق همدیگر	پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری	حکمروایی شهری	
V43: اصلاح و بازنگری در شرح وظایف مجریان و مسئولان شهری	رهبری مولد	ظرفیت حکمروایی	
V58: تقدم توجه بر پرورش نسبت به آموزش در نظام آموزشی	هنجار-محور	سرمایه اجتماعی	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

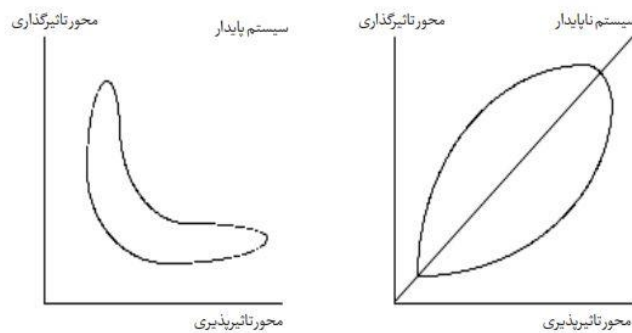

شکل ۴- نمودار شبکه مختصات متغیرها
منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

تحلیل وضعیت پایداری و ناپایداری سیستم

در روش تحلیل اثرات متقابل ساختاری با نرم‌افزار میک‌مک به‌طور کلی، دو مدل عمومی پراکندگی وجود دارد که به سیستم‌های پایدار و ناپایدار معروف است. در مدل سیستم پایدار پراکندگی متغیرها به صورت L است؛ در این مدل برخی متغیرها دارای تاثیرگذاری بالا و برخی دارای تاثیرپذیری بالا می‌باشند. اما در سیستم‌های ناپایدار، وضعیت متفاوت است؛ به‌طوری که در این سیستم نیروهای توسعه پیرامون محور قطری شبکه مختصات بوده و در بیشتر مواقع حالت بینابین از اثرگذاری و اثرپذیری دارد.

شکل ۵- الگوی سیستم پایدار و ناپایدار در تحلیل اثرات متقابل ساختاری

منبع: (پورمحمدی و نعیمی، ۵۹:۱۳۹۵)

در پژوهش حاضر نیز، الگوی پراکندگی بر اساس شکل ۴، بیانگر وضعیت یک سیستم ناپایدار است. پیشران‌ها عموماً با وضعیت تقریباً مشابهی در اطراف محور قطری شبکه مختصات استقرار یافته‌اند. به‌طوری که، پیشران‌های منتخب کنش و واکنش زیاد و پراکندهای نسبت به هم دارند.

ارزیابی تاثیرگذاری و تاثیرپذیری مستقیم و غیرمستقیم متغیرها

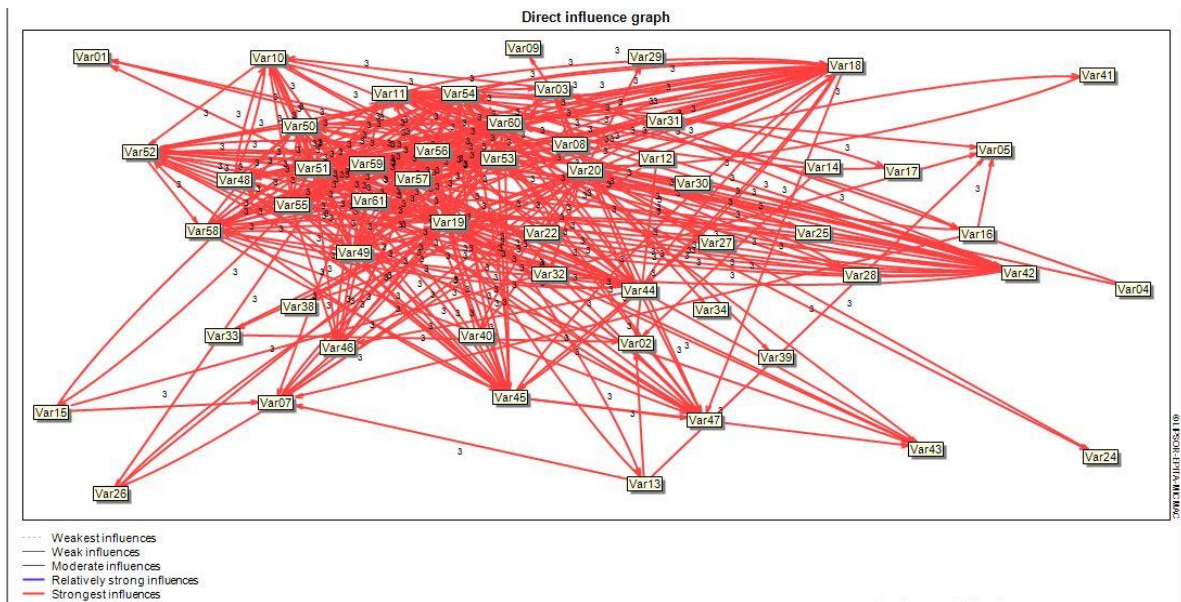
در این بخش برای تحلیل تاثیرات متغیرها، هر کدام از روابط متغیرها توسط نرم‌افزار میک‌مک سنجیده شده و با توجه به جدول شماره ۱۰ میزان و درجه تاثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها بر یکدیگر به‌دست آمده‌است.

جدول ۱۰- میزان تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها بر یکدیگر

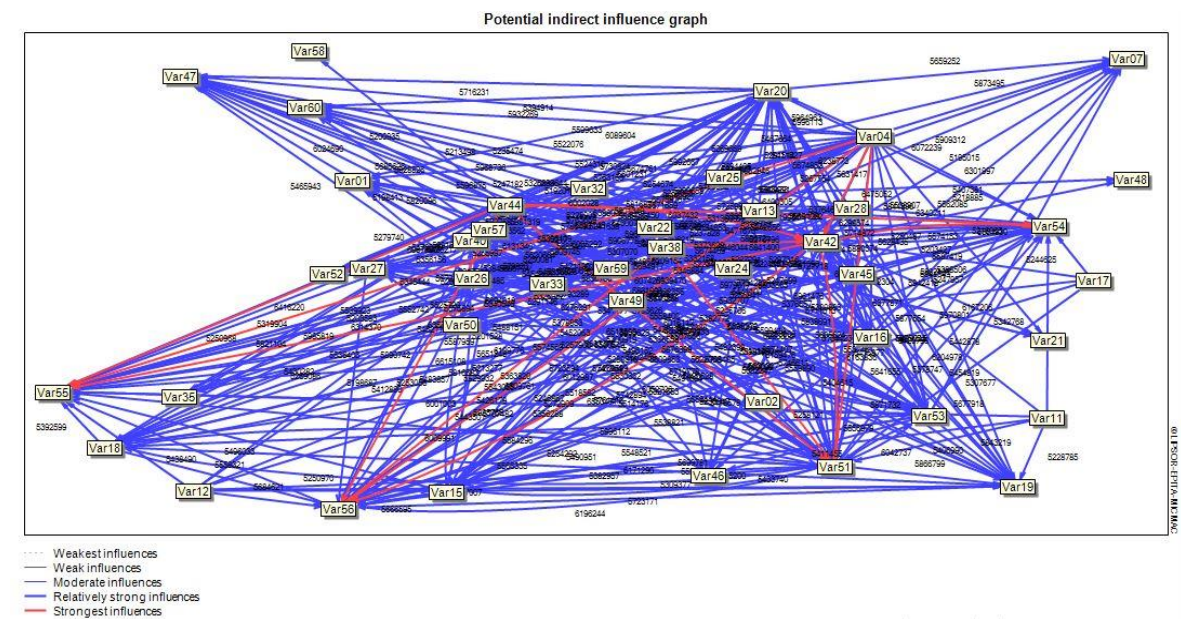
ردیف	متغیر	اثرات مستقیم		اثرات غیر مستقیم	
		میزان تأثیرگذاری	میزان تأثیرپذیری	میزان تأثیرگذاری	میزان تأثیرپذیری
۱	V1: تمرکز زدایی فیزیکی	۱۲۲	۱۸۰	۱۱۹	۱۷۸
۲	V2: تفویض صلاحیت‌ها	۱۲۰	۱۵۸	۱۲۱	۱۷۸
۳	V3: وجود نهادها و بخش خصوصی	۱۳۰	۱۵۲	۱۲۷	۱۵۴
۴	V4: عدم انحصاری گروه‌های خاص	۲۴۰	۱۵۰	۲۳۴	۱۵۰
۵	V5: آزادی انجام فعالیت‌ها	۱۳۰	۱۵۸	۱۳۵	۱۵۸
۶	V6: انجام فعالیت‌ها فراتر از مرزهای اداری	۱۴۶	۱۴۱	۱۴۸	۱۳۹
۷	V7: کارآفرینی و تولیدی بودن	۱۲۰	۱۸۱	۱۲۴	۱۸۳
۸	V8: برخورداری از پایگاه داده و سیستم اطلاعاتی به-روز	۹۶	۱۲۸	۹۷	۱۲۶
۹	V9: دسترسی به زیرساخت‌های فناوری و رسانه‌های جمعی	۱۴۲	۱۲۷	۱۴۲	۱۳۰
۱۰	V10: بهره‌مندی از فناوری اطلاعات و ارتباطات	۱۲۴	۱۲۰	۱۲۵	۱۲۲
۱۱	V11: اعتقاد و آگاهی به رویکرد میان و چند بخشی	۱۹۱	۱۴۷	۱۹۹	۱۴۹
۱۲	V12: عناصر سه گانه قواعد بازی	۲۰۶	۱۴۷	۲۰۵	۱۴۸
۱۳	V13: وجود تفکر غیرخطی در نظام شهرسازی	۱۹۹	۱۵۰	۲۰۶	۱۵۲
۱۴	V14: عدم مقاومت در برابر تغییر، میان کنشگران و برنامه‌ریزان شهری	۱۶۹	۱۳۴	۱۸۰	۱۳۶
۱۵	V15: انعطاف‌پذیری بدنه اجرایی	۲۰۲	۱۸۷	۲۰۴	۱۸۷
۱۶	V16: رویه‌های سازمانی	۲۱۵	۱۶۴	۲۱۶	۱۶۳
۱۷	V17: رویکرد سیستمی در نظام شهرسازی	۱۸۳	۱۵۴	۱۹۵	۱۵۴
۱۸	V18: توجه به ماهیت ناهمگن اجزا و عناصر	۱۹۴	۱۸۴	۲۰۰	۱۸۴
۱۹	V19: بهره‌مندی از توانمندی‌ها و استعدادها متفاوت	۱۲۴	۱۹۱	۱۲۷	۱۹۲
۲۰	V20: برخورداری از فرهنگ باز شهری	۲۲۹	۱۸۸	۲۲۶	۱۸۷
۲۱	V21: وجود توافق جمعی میان کنشگران	۱۳۴	۱۶۲	۱۳۷	۱۶۲
۲۲	V22: برخورداری از رویکرد گفت‌وگو محور میان کنشگران	۱۹۰	۱۸۴	۱۹۳	۱۸۴
۲۳	V23: وجود درک متقابل و نه چانه‌زنی بر منافع شخصی	۱۳۸	۱۵۶	۱۴۲	۱۵۸
۲۴	V24: مشورت مجریان شهری با بخش خصوصی	۱۹۰	۱۶۵	۱۸۹	۱۶۷
۲۵	V25: ایجاد کمپین‌های داوطلبانه	۱۵۸	۱۷۵	۱۶۰	۱۷۷
۲۶	V26: ایجاد شبکه دانشگاهی - شهروندی	۲۲۱	۱۸۸	۲۱۶	۱۸۸
۲۷	V27: همکاری جامعه دانشگاهی با بخش دولتی و خصوصی	۱۹۵	۱۷۵	۱۶۰	۱۷۷
۲۸	V28: برگزاری جلسات فکر بین ذینفعان	۲۱۰	۱۶۱	۲۰۷	۱۶۱
۲۹	V29: امکان دسترسی آزاد و شفاف به اطلاعات	۱۲۴	۱۱۵	۱۲۱	۱۱۲
۳۰	V30: مستندسازی اطلاعات	۹۳	۱۰۱	۹۰	۱۰۱
۳۱	V31: اطلاع‌رسانی و برگزاری نشست‌های همگانی	۱۴۲	۱۲۰	۱۴۴	۱۲۰
۳۲	V32: عدالت توزیعی	۱۳۹	۱۶۴	۱۳۲	۱۶۳
۳۳	V33: عدالت رویه‌ای	۱۸۸	۱۶۵	۱۸۴	۱۶۵

ردیف	متغیر	اثرات مستقیم		اثرات غیر مستقیم	
		میزان تأثیر گذاری	میزان تأثیر پذیری	میزان تأثیر گذاری	میزان تأثیر پذیری
۳۴	V34: عدالت مروده‌ای	۸۰	۱۵۳	۷۹	۱۵۴
۳۵	V35: پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری مدیران به تامین نیازهای شهروندان	۱۶۸	۱۷۱	۱۶۳	۱۷۰
۳۶	V36: مسئولیت‌پذیری شهروندان	۱۳۹	۱۵۲	۱۳۷	۱۵۲
۳۷	V37: مقاومت و مخالفت مسئولان در مقابل رفتار خلاف قانون شهروندان	۱۰۹	۹۷	۱۰۸	۹۸
۳۸	V38: محتوای قوانین وضع شده	۲۳۸	۱۵۴	۲۳۴	۱۵۵
۳۹	V39: پایبندی شهروندان به قوانین وضع شده	۶۷	۱۵۴	۶۷	۱۵۳
۴۰	V40: جست‌وجوی فرصت‌ها و اطلاعات	۱۹۸	۱۸۱	۱۹۷	۱۸۱
۴۱	V41: جست‌وجوی بازخورد اقدامات	۱۷۵	۱۶۰	۱۷۴	۱۵۶
۴۲	V42: انطباق فعال با محیط و شرایط جدید	۲۴۱	۲۰۴	۲۳۶	۲۰۲
۴۳	V43: اصلاح و بازنگری در شرح وظایف مسئولان شهری	۱۵۲	۱۴۲	۱۵۵	۱۴۱
۴۴	V44: بازنگری در قوانین و مقررات طرح‌های توسعه شهری	۲۴۴	۱۶۴	۲۳۸	۱۶۱
۴۵	V45: ساخت شبکه‌های اجتماعی	۲۱۰	۱۸۳	۲۰۷	۱۸۲
۴۶	V46: دسترسی به منابع مالی و اقتصادی	۱۲۲	۱۷۹	۱۱۸	۱۷۸
۴۷	V47: بهره‌مندی از منابع انسانی از جمله افراد متخصص	۱۳۴	۱۸۴	۱۳۷	۱۸۵
۴۸	V48: دسترسی به منابع تکنولوژیکی	۱۱۱	۱۶۱	۱۱۱	۱۶۲
۴۹	V49: رویکرد ارتباطی و همکاری بین نهادها	۲۰۶	۱۸۵	۲۰۵	۱۸۵
۵۰	V50: آموزش افراد، گروه‌ها و موسسات برای پرورش دانش	۱۸۳	۱۸۰	۱۸۲	۱۸۱
۵۱	V51: توجه بر پیوند درونی و همبستگی در جهت تولید دانش	۲۲۵	۲۰۰	۲۲۳	۱۹۹
۵۲	V52: توجه بر انتقال و گردآوری دانش	۱۴۵	۱۶۹	۱۴۴	۱۶۸
۵۳	V53: حمایت بخش دولتی از شرکت‌های دانش بنیان و انجمن‌های داوطلبانه	۲۲۵	۱۸۱	۲۲۲	۱۸۲
۵۴	V54: حمایت از ایده‌های پیشنهادی	۱۹۰	۱۹۸	۱۸۸	۱۹۶
۵۵	V55: حمایت از مشاغل بومی و محلی	۱۶۵	۱۹۸	۱۶۹	۱۹۷
۵۶	V56: وجود اعتماد عمومی و احترام متقابل بین اعضای اجتماع	۲۰۴	۲۰۷	۲۰۲	۲۰۳
۵۷	V57: رضایت از زندگی	۴۷	۱۸۴	۴۶	۱۸۳
۵۸	V58: تقدم توجه بر پرورش نسبت به آموزش	۱۴۷	۱۵۶	۱۵۹	۱۵۹
۵۹	V59: سیاست‌های کاهش نابرابری درآمدی از سمت دولت	۱۴۹	۱۷۶	۱۴۵	۱۷۷
۶۰	V60: سیاست‌های کاهش نابرابری جنسیتی	۱۶۴	۱۷۲	۱۶۳	۱۷۴
۶۱	V61: تضمین امنیت مادی و شخصی	۱۲۸	۱۴۳	۱۲۱	۱۴۲

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

شکل ۶- نمودار روابط مستقیم متغیرها
منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

شکل ۷- نمودار روابط غیرمستقیم متغیرها
منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

شناسایی عوامل کلیدی

همان طوری که در بالا نشان داده شد، به منظور تبیین جایگاه مدیریت محله‌ای در حکمروایی شهری در کلانشهر تبریز ابتدا ۶۱ عامل شناسایی و بر اساس جدول شماره ۱۰، میزان و چگونگی تاثیرگذاری این عوامل بر یکدیگر با توجه به روش مستقیم و غیرمستقیم بررسی شد و در نهایت، ۱۹ عامل اصلی به عنوان عوامل کلیدی موثر به شرح جدول ۱۱ استخراج گردید.

جدول ۱۱- عوامل کلیدی موثر بر تبیین جایگاه مدیریت محله‌ای در حکمروایی شهری در کلانشهر تبریز

رتبه بدست آمده		امتیاز بدست آمده		متغیر
تاثیر گذاری غیرمستقیم	تاثیر گذاری مستقیم	تاثیر گذاری غیرمستقیم	تاثیر گذاری مستقیم	
۱	۱	۲۳۸	۲۴۴	V44: بازنگری در قوانین، مقررات و طرح‌های توسعه شهری
۲	۲	۲۳۶	۲۴۱	V42: انطباق فعال با محیط و شرایط جدید در بین مجریان و مسئولان شهری
۳	۳	۲۳۴	۲۴۰	V4: عدم انحصاری گروه‌های خاص.
۴	۴	۲۳۴	۲۳۸	V38: محتوای قوانین وضع شده
۵	۵	۲۲۶	۲۲۹	V20: برخورداری از فرهنگ باز شهری
۶	۶	۲۲۳	۲۲۵	V51: توجه بر پیوند درونی و همبستگی بین افراد، گروه‌ها و موسسات جهت تولید دانش
۷	۷	۲۲۲	۲۲۵	V53: حمایت بخش دولتی از شرکت‌های دانش‌بنیان، بخش خصوصی و انجمن‌های داوطلبانه
۸	۸	۲۱۶	۲۲۱	V26: ایجاد شبکه دانشگاهی - شهروندی
۹	۹	۲۱۶	۲۱۵	V16: رویه‌های سازمانی
۱۱	۱۰	۲۰۷	۲۱۰	V28: برگزاری جلسات و اتاق فکر بین ذی‌نفعان، سازمان‌ها و نهادهای مربوطه
۱۰	۱۱	۲۰۷	۲۱۰	V45: ساخت شبکه‌های اجتماعی در جهت ایجاد ارتباط بین مجریان شهری و شهروندان
۱۴	۱۲	۲۰۵	۲۰۶	V12: عناصر سه گانه قواعد بازی (کنشگران و رفتار عقلایی آنها، اعمال و تصمیمات هر یک از آنها، پیامدها و عواید ناشی از اعمال و تصمیمات آنها).
۱۳	۱۳	۲۰۵	۲۰۶	V49: رویکرد ارتباطی و همکاری در بین نهادها و سازمان‌های مدیریت شهری موثر
۱۶	۱۴	۲۰۲	۲۰۴	V56: وجود اعتماد عمومی و احترام متقابل بین اعضای اجتماع
۱۵	۱۵	۲۰۴	۲۰۲	V15: انعطاف‌پذیری بدنه اجرایی
۱۲	۱۶	۲۰۶	۱۹۹	V13: وجود تفکر غیر خطی به جای برنامه‌ریزی جامع در در نظام شهرسازی
۱۹	۱۷	۱۹۷	۱۹۸	V40: جست‌وجوی فرصت‌ها و اطلاعات برای بهبود امور در بین مجریان و مسئولان برنامه‌ریزی شهری
۱۸	۲۰	۱۹۹	۱۹۱	V11: اعتقاد و آگاهی به رویکرد میان‌بخشی و چندبخشی در میان نهادها در نظام مدیریت شهری
۱۷	۱۹	۲۰۰	۱۹۴	V18: توجه به ماهیت ناهمگن اجزا و عناصر در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

نتیجه‌گیری

محله یک واحد اجتماعی- فضایی و سازمان اجتماعی است که به‌عنوان زمینه و صحنه‌ای شناخته می‌شود که می‌تواند تعاملات اجتماعی در آن شکل یابد. بنابراین، علاوه بر برنامه‌ریزی کالبدی، مسائل اجتماعی و تحقق خود-مدیریتی از دغدغه‌های دیگر مدیریت محله‌ای است. در این راستا، از محله به‌عنوان فضاهای جمعی و اجتماع شبکه‌ای یاد می‌شود که حس اجتماعی و سرمایه اجتماعی آنها نقش غالبی در پرورش فعال و پویای محله‌ای دارد. بدین منظور، توجه به رویکردهای متفاوت از جمله حکمروایی، توجه به جامعه شبکه‌ای و غیرمتمرکز در فرآیند برنامه‌ریزی و مدیریت شهری از

اهمیت اساسی برخوردار است. در این راستا، در پژوهش حاضر برای تبیین جایگاه مدیریت محله‌ای در حکمروایی شهری در کلانشهر تبریز از روش تحلیل اثرات متقابل / ساختاری و نظرات گروه متخصصان و کارشناسان برای بررسی چگونگی تاثیرگذاری و تاثیرپذیری عوامل و در نهایت شناسایی عوامل کلیدی موثر با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک و تنظیم ماتریس عوامل ۶۱*۶۱ استفاده شده است. نتایج این بررسی نشان داد که از بین متغیرها و عوامل مورد بررسی، ۱۹ عامل به‌عنوان عوامل کلیدی می‌باشد. در این بین، بازنگری در قوانین، مقررات و طرح‌های توسعه شهری نقش مهم‌تری دارد و عوامل انطباق فعال با محیط و شرایط جدید در بین مجریان و مسئولان شهری؛ عدم انحصاری گروه‌های خاص؛ محتوای قوانین وضع شده؛ برخورداری از فرهنگ باز شهری؛ توجه بر پیوند درونی و همبستگی بین افراد، گروه‌ها و موسسات جهت تولید دانش به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارد.

از این روی، توجه به جایگاه مدیریت محله‌ای در راستای حکمروایی شهری چند نیازهای زمینه‌های را می‌طلبد که عبارتند از: بازنگری در قوانین و گذار از برنامه‌ریزی جامع یا سنتی به برنامه‌ریزی سیستمی، بدین معنی که برنامه‌ریزی شهری باید فراتر از اهداف کالبدی بر نیازهای اجتماعی، تفویض قدرت و پُررنگ ساختن نقش شهروندان در فرآیند تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری مدیریت و برنامه‌ریزی شهری توجه نماید؛ گذار از برنامه‌ریزی خطی به برنامه‌ریزی مبتنی بر فرآیند چرخه‌ای، بدین معنی که برنامه‌ریزی شهری شامل مراحل گوناگون و به‌هم‌پیوسته و چرخه‌ای است، بنابراین بر خلاف برنامه‌ریزی سنتی و جامع، فرآیند برنامه‌ریزی شهری نمی‌تواند آغاز و پایان قطعی داشته‌باشد، همچنان که یکی از سیاست‌گذاری جامعه شبکه‌ای نیز توجه به عدم قطعیت‌گرایی در فرآیند برنامه‌ریزی بوده است؛ انعطاف و انطباق‌پذیری بدنه اجرایی در فرآیند تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری‌های شهری، بدین معنی که به جای اعمال یک برنامه و طرح سفت و سخت، بر نیازهای اجتماع تحت برنامه‌ریزی و متاثر از اقدامات توجه شود. زیرا که توجه به انعطاف و انطباق‌پذیری، کارایی طرح‌های شهری را افزایش می‌دهد که این امر به نوبه خود می‌تواند موجب ارتقاء زیست‌پذیری شهری برای همه شهروندان و تحقق شمولیت در طرح‌های توسعه شهری گردد؛ توجه بر تنوع و برخورداری از فرهنگ باز شهری در فرآیند برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، بدین معنی که در طرح‌های توسعه شهری بر فرهنگ باز- فرهنگی که تبعیض قائل نشود، افراد را به جایگاه ویژه‌ای مجبور نسازد و به اشکال مختلف استعدادها و هویت انسانی اعتبار بخشد، توجه و اهمیت داده- شود. زیرا که این امر به نوبه خود می‌تواند انعطاف‌پذیری و ظهور خلاقیت در فرآیند برنامه‌ریزی و مدیریت شهری را تسهیل نماید؛ توجه به ایجاد نهادهای محلی، تفویض اختیار و حمایت مالی و اقتصادی از آنها در راستای عدم انحصاری گروه‌های خاص، بدین معنی که عدالت در فرآیند تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری شهری، به ویژه عدالت توزیعی منابع و تسهیلات در میان همه شهروندان با نیازهای متفاوت ایجاد شود تا مانع از تسلط منافع گروه‌های خاص در برنامه‌ریزی شهری گردد؛ توجه به هم‌افزایی، پیوند و همبستگی درونی میان‌سازمانی و برون‌سازمانی و همچنین همبستگی اجتماعی میان شهروندان و ساکنین محله، بدین معنی که با ایجاد فضای گفت‌وگو و تعامل محور در میان نهادهای موثر در فرآیند برنامه‌ریزی و مدیریت شهری می‌توان رفع شکاف میان نهادها و تحقق مدیریت شهری یکپارچه را تسهیل نمود. همچنین، با ایجاد همبستگی و پیوند درونی میان شهروندان و ساکنین محله با ایجاد فضاهای عمومی شهری، تشکیل نهادهای محلی از جمله شورای محله، ایجاد کمپین‌های داوطلبانه در محله‌های شهری و تفویض اختیارات به آن، اقدامات نیازسنجی شهروندان و برگزاری نشست‌های همگانی میان شهروندان و ساکنین محله‌ها و اطلاع‌رسانی و آگاهی‌سازی شهروندان، می‌تواند حس تعلق و مشارکت در بین شهروندان را بهبود بخشد که این امر نیز می‌تواند موجب انسجام و اتحاد درونی شهروندان گردد.

تقدیر و تشکر

این پژوهش مستخرج از رساله دکتری فروغ اندستا به راهنمایی دکتر شهریور روستایی و مشاوره دکتر اکبر اصغری زمانی در بخش جغرافیای دانشگاه تبریز می‌باشد.

منابع

- تقوایی، علی اکبر؛ تاجدار، رسول. (۱۳۸۸). *درآمدی بر حکمروایی شهری در رویکردی تحلیلی*. فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۳، ۴۵-۵۸.
- طرح توسعه و عمران شهر تبریز، بررسی و شناخت شهر، مهندسان مشاور نقش محیط، اداره کل راه و شهرسازی استان آذربایجان شرقی، مصوب ۱۳۹۵/۰۸/۲۴.
- قنبری، ابوالفضل. (۱۳۹۸). *آینده پژوهی و آینده نگاری در مطالعات شهری و منطقه‌ای*. انتشارات دانشگاه تبریز.
- معروفی، حسین؛ دولابی، پویا. (۱۳۹۹). *معاصر سازی مفهوم «محله» در شهر ایرانی با نگاه بر مبانی برنامه ریزی محله مینا*. نشریه علمی- پژوهشی معماری و شهرسازی ایران، ۱۱(۱۹)، ۳۵-۴۰.
- نوریان، فرشاد؛ رضایی، محمود. (۱۳۸۵). *از فکر تا اجرا: برنامه مداخله مردم محله در برنامه ریزی و طراحی شهری با به کارگیری ICT*. نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۸، صص ۳۵-۴۴.
- نعیمی، کیومرث؛ پورمحمدی، محمدرضا. (۱۳۹۵). *شناسایی عوامل کلیدی موثر بر وضعیت آینده سکونتگاه‌های فرودست شهری سنندج با تاکید بر کاربرد آینده پژوهی*. فصلنامه مطالعات شهری، ۵(۲۰)، ۵۳-۶۴.
- سایت شهرداری تبریز به نشانی www.tabriz.ir

- Aina, Y. A., Wafer, A., Ahmed, F., Alshuwaikhat, H. M. (2019). *Top-down sustainable urban development? Urban governance transformation in Saudi Arabia*. *Cities*, 90, 272-281.
- Albrechts, L., Mandelbaum, S. (Eds.). (2007). *The network society: a new context for planning*. Routledge.
- Aldrich, D. P., Meyer, M. A. (2015). *Social capital and community resilience*. *American behavioral scientist*, 59(2), 254-269.
- Al-Omoush, K. S., Ribeiro-Navarrete, S., Lassala, C., Skare, M. (2022). *Networking and knowledge creation: Social capital and collaborative innovation in responding to the COVID-19 crisis*. *Journal of Innovation & Knowledge*, 7(2), 100181.
- Bogusz, B. (2018). *Neighbourhood planning: national strategy for 'bottom up' governance*. *Journal of Property, Planning and Environmental Law*.
- Brain, D. (2019). *The practice of urbanism: Civic engagement and collaboration by design*. In: *The Palgrave handbook of bottom-up urbanism* (pp. 51-66). Palgrave Macmillan, Cham.
- Brownill, S., Bradley, Q. (Eds.). (2017). *Localism and neighbourhood planning: Power to the people?*. Policy Press.
- Carmen, E., Fazey, I., Ross, H., Bedinger, M., Smith, F. M., Prager, K., Morrison, D. (2022). *Building community resilience in a context of climate change: The role of social capital*. *Ambio*, 51(6), 1371-1387.
- Carra, M., Levi, N., Sgarbi, G., Testoni, C. (2018). *From community participation to co-design: "Quartiere bene comune" case study*. *Journal of Place Management and Development*.

- Castells, M. (2002). *Local and global: Cities in the network society*. Tijdschrift voor economische en sociale geografie, 93(5), 548-558.
- Castells, M. (2010). *The rise of the network society*. John Wiley & Sons.
- Castells, M. (2011). *Network theory, A network theory of power*. International journal of communication, 5, 15.
- Castells, M., Cardoso, G. (2005). *The network society: From knowledge to policy* (pp. 3-21). Washington, DC: Center for Transatlantic Relations, Paul H. Nitze School of Advanced International Studies, Johns Hopkins University.
- Chaskin, R. J., Greenberg, D. M. (2015). *Between public and private action: Neighborhood organizations and local governance*. Nonprofit and Voluntas Sector Quarterly, 44(2), 248-267.
- Cheng, X., Zhong, W., Li, D. (2021). *Urban neighborhood self-governance and community attachment: Evidence from southwest China*. Cities, 112, 103128.
- Cho, H. (2021). *The politics of recognition and planning practices in diverse neighbourhoods: Korean Chinese in Garibong-dong, Seoul*. Urban Studies, 58(14), 2863-2879.
- Christopoulos, D. C. (2008). *The governance of networks: Heuristic or formal analysis? A reply to Rachel Parker*. Political Studies, 56(2), 475-481.
- Debela, K. W. (2021). *Decentralized urban governance and water supply service delivery in Ethiopia: The case of Adama City*. American Journal of Management Science and Engineering, 6(3), 63-76.
- Dool, L. V. D., Schaap, L. (2020). *Learning Processes in an Urban Governance Context: A Theoretical Exploration*. In: Strategies for Urban Network Learning. Palgrave Macmillan, Cham.
- Dool, L. V. D., Hendriks, F., Gianoli, A., Schaap, L. (2015). Chapter one Introduction: *Good Urban Governance: Challenges and Values*. In: The quest for good urban governance (pp. 11-28). Springer VS, Wiesbaden.
- Epstein, D. L. (2015). *Fostering Participation and Capacity Building with Neighborhood Information Systems* (Doctoral dissertation), University of Michigan.
- Gallent, N., Robinson, S. (2013). *Neighbourhood planning: Communities, networks and governance*. Policy Press.
- Gonzalez Benson, O., & Pimentel Walker, A. P. (2021). *Grassroots refugee community organizations: In search of participatory urban governance*. Journal of Urban Affairs, 43(6), 890-908.
- Gupta, J., Pfeffer, K., Ros-Tonen, M., Verrest, H. (2015). *Setting the scene: The geographies of urban governance*. In: Geographies of Urban Governance (pp. 3-25). Springer, Cham.
- Haindlmaier, G. (2016). *Participation and urban policy-making in a network society—a theoretical outline on new urban governance*. Public Philosophy & Democratic Education, 5(2), 87-102.
- Halstead, J. M., Deller, S. C., Leyden, K. M. (2022). *Social capital and community development: Where do we go from here?*. Community Development, 53(1), 92-108.
- Hamdan, H., Yusof, F., Marzukhi, M. A. (2014). *Social capital and quality of life in urban neighborhoods high density housing*. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 153, 169-179.

- Hampton, K. N. (2007). *Neighborhoods in the Network Society the e-Neighbors study*. Information, Communication & Society, 10(5), 714-748.
- Hardin, R., Pateman, C., Weingast, B., Elkin, S. (2003). *Deliberative policy analysis: understanding governance in the network society*. Cambridge University Press.
- Khodabandehloo, A. (2014). *Networking for regional development: a case study*. EuroMed Journal of Business.
- Levi-Faur, D. (2012). *From “big government” to “big governance”*. The Oxford handbook of governance, 3-18.
- Marc, H., Stolle, D. (2004). *Generating Social Capital: Civil Society and Institutions in Comparative Perspective*. New York: Palgrave Macmillan.
- Martin, D. G. (2003). *Enacting Neighborhood*. Urban Geography, 24(5), 361-385.
- Muzayanah, I. F. U., Nazara, S., Mahi, B. R., & Hartono, D. (2022). *Social capital vs. anonymity? 3Ds Urban form and social capital development in Indonesian cities*. International Journal of Urban Sustainable Development, 14(1), 108-125.
- Nop, S., Thornton, A. (2020). *Community participation in contemporary urban planning in Cambodia: The examples of Khmuonh and Kouk Roka neighbourhoods in Phnom Penh*. Cities, 103(October 2019), 102770.
- Norton, P., Hughes, M., Brooke-Smith, L. (2018). *Public consultation and community involvement in planning: A twenty-first century guide*. Routledge.
- Otero, G., Volker, B., & Rozer, J. (2022). *Space and social capital: social contacts in a segregated city*. Urban Geography, 43(10), 1638-1661.
- Pierre, J. (2011). *The Politics of Urban Governance*. Palgrave Macmillan.
- Rydin, Y. (2013). *The future of planning: Beyond growth dependence*. Policy Press.
- Simone, A. (2011). *The politics of urban intersection: Materials, affect, bodies (Doctoral dissertation, Wiley-Blackwell)*, In: The New Blackwell Companion to the City, (pp. 357-366).
- Sommerfeldt, E. J. (2013). *Networks of social capital: Extending a public relations model of civil society in Peru*. Public Relations Review, 39(1), 1-12.
- Talen, E. (2019a). *Neighborhood*. Oxford University Press.
- Talen, E. (2019b). *DIY Neighborhoods*. In: Arefi M., Kickert C. (eds) The Palgrave Handbook of Bottom-Up Urbanism. Palgrave Macmillan, Cham.
- Tan, E. (2019). *Decentralization and Governance Capacity: The Case of Turkey*. Springer International Publishing.
- Taylor, R. B. (2012). *Defining neighborhoods in space and time*. Cityscape, 225-230.
- United Nation. (2007). *Participatory dialogue: Towards a stable, safe and just society for all*. United Nations Publications.
- Wickes, R., Zahnow, R., Corcoran, J., & Hipp, J. R. (2019). *Neighbourhood social conduits and resident social cohesion*. Urban Studies, 56(1), 226-248.
- Zérah, M. H. (2009). *Participatory governance in urban management and the shifting geometry of power in Mumbai*. Development and Change, 40(5), 853-877.